

Een detail meer of minder: kan het kwaad?

Een onderzoek naar de invloed van concreetheid in de vorm van (relevante of irrelevante) details op de geloofwaardigheid van verklaringen van verdachten

Emma Kustermans
S4455126

Bachelorwerkstuk
17 februari 2017
Begeleider: Dr. Lettica Hustinx
Tweede beoordelaar: Prof. Dr. Wilbert Spooren

Radboud Universiteit
Faculteit der Letteren
Nederlandse taal en cultuur
Taalbeheersing

Samenvatting

Concreetheid is een noodzakelijk onderzoeksobject in de taalwetenschap: in welke situatie doe je er goed aan taal te concretiseren? En wat is dan de beste manier? In het onderhavige onderzoek is bekeken welke invloed het toevoegen van details aan concrete verklaringen (ten opzichte van concrete verklaringen zonder details en abstracte verklaringen) heeft op de geloofwaardigheid van deze verklaring. Daarbij is rekening gehouden met de inhoud van deze details (relevant of irrelevant). De verwachting was dat (het toevoegen van relevante details aan) concrete verklaringen het meest geloofwaardig zouden worden gevonden. Ook is onderzocht of het aanbieden van het materiaal in een between-subjects design voor andere resultaten zorgt op de variabele geloofwaardigheid dan in een within-subjects design. Er werd verwacht dat in een within-subjects design het contrast tussen de resultaten van concrete verklaringen (met relevante details) en abstracte verklaringen groter zou zijn dan in een between-subjects design.

Participanten kregen zowel in Experiment 1 (between-subjects design) als Experiment 2 (within-subjects design) een situatieschets aangeboden, waarin drie of vier verdachten hun onschuldigheid verklaren. Participanten moesten de verklaringen zowel afzonderlijk beoordelen (op de variabelen geloofwaardigheid, overtuigingskracht, leesplezier, concreetheid en filmbaarheid) als tezamen (het uiteindelijke schuldoordeel). De resultaten van Experiment 1 lieten geen verschillen zien, maar de resultaten van Experiment 2 wel: uit het tweede experiment blijkt dat het geven van een concrete verklaring met relevante details zorgt voor een hogere geloofwaardigheid en een lager schuldoordeel. Het toevoegen van irrelevante details zorgt juist voor een hoger schuldoordeel. Het aanbieden van verschillende condities (within-subjects design) zorgt dus voor resultaten die in een between-subjects design niet optreden.

De conclusie van het onderzoek luidt dat de inhoud van (toegevoegde details aan) verklaringen belangrijker is voor de geloofwaardigheid dan de lengte van de verklaring of het eraan beleefde leesplezier, en dat deze verschillen alleen optreden in een within-subjects design.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding	5
1.2	Literatuuroverzicht	5
1.2.1	Onderzoek naar concreetheid.....	6
1.2.2	Concreetheid en schuld- en waarheidsoordelen.....	8
1.2.3	De definitie van het begrip concreetheid	10
1.2.4	Concreetheid en details	11
1.3	Onderzoeksvraag en hypothesen	12
2	Algemeen onderzoeksonderwerp	13
3	Experiment 1	14
3.1	Methode	14
3.1.1	Materiaal	14
3.1.2	Participanten	17
3.1.3	Design	17
3.1.4	Instrumentatie	18
3.1.5	Procedure	20
3.2	Resultaten	21
3.3	Discussie	23
4	Experiment 2	25
4.1	Methode	25
4.1.1	Materiaal	25
4.1.2	Participanten	26
4.1.3	Design	26
4.1.4	Instrumentatie	27
4.1.5	Procedure	27
4.2	Resultaten	28
4.3	Discussie	33
5	Algemene discussie en conclusie	36
6	Literatuuropgave	38
	Bijlage 1: de verklaringen	40
	Bijlage 2 - voorbeeldenquête Experiment 2	43

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Hoewel we er niet altijd bij stil staan, is 'geloofd willen worden' een universele en vaak onbewuste wens. Deze ontpopt zich reeds in de kindertijd ('Ik heb écht geen snoepje gepakt') en blijft tot in het volwassen tijdperk gekoesterd ('Ik ben absoluut de meest geschikte kandidaat voor deze functie'). Onderzoekers buigen zich maar al te graag over dit verschijnsel. Het komt immers voor in allerlei sociale situaties en kan vanuit verschillende perspectieven worden benaderd.

De reactie van de toehoorder, het accepteren of verwerpen van de stelling, heeft vaak niet alleen te maken met de (ware of onware) inhoud van de uitspraak, maar vooral ook met de bewoording en uitvoering ervan. Ook taalbeheersers zijn daarom geïnteresseerd in de werking van dergelijke verklaringen, die als doel hebben geloofwaardig te worden gevonden. Een van de benaderingen van dit onderwerp binnen de taalbeheersing, betreft de invloed van het soort taalgebruik in een onschuldighedsverklaring op het schuldoordeel dat de toehoorder velt (Hansen & Wänke, 2010; Hustinx & De Wit, 2012).

In dit onderzoek zijn onschuldighedsverklaringen van verdachten van een diefstal als uitgangspunt genomen. Er is onderzocht wat voor invloed het concretiseren van deze verklaringen en het toevoegen van relevante of irrelevante details heeft op het oordeel van proefpersonen over de schuld van die verdachten. Het onderzoek bestaat uit twee experimenten met verschillende designs. In het eerste experiment werd onderzocht of verschillende condities verschillend reageren op o.a. de variabelen concreetheid en geloofwaardigheid in een between-subjects design. Het tweede experiment moest uitwijzen of de uitgevoerde manipulaties (concreet versus abstract, relevant versus irrelevant) de oordelen over de verklaringen en de verdachten beïnvloeden in een within-subjects design. Met behulp van de resultaten van beide experimenten kon worden bekeken of de verschillende condities anders reageren per design.

1.2 Literatuuroverzicht

Het onderzoek naar concreetheid is in de wetenschap nog sterk in ontwikkeling. Taalbeheersers zijn niet alleen op zoek naar een eenduidige betekenis, maar proberen ook de werking ervan te verklaren. Voordat in dit verslag uitgebreid wordt ingegaan op de

uitgevoerde experimenten, is eerst een beknopt literatuuroverzicht geschetst over andere onderzoeken naar de betekenis en de werking van concreetheid.

1.2.1 Onderzoek naar concreetheid

Een van de theorieën die samenhangt met concreetheid, betreft de Dual Coding Theory (Paivio, 1971). Volgens deze theorie kan concreet taalgebruik gemakkelijker worden gereproduceerd dan abstract taalgebruik, omdat concrete informatie zowel verbaal als visueel kan worden opgeslagen in de hersenen. Abstracte informatie kan enkel in verbale vorm worden verwerkt en kan dus tevens slechts via één route worden opgehaald. Bij het ophalen van concrete informatie kan zowel de visuele als verbale 'opslag' worden geraadpleegd, waardoor de reproductie beter en sneller verloopt dan bij abstracte taal.

Uit het onderzoek van Sadoski, Goetz en Rodriguez (2000), waarbij in vier soorten teksten en titels het effect van concreetheid op variabelen als begrijpelijkheid, 'interessantheid' en het geheugen werd gemeten, blijkt dat concrete teksten beter worden onthouden en worden gereproduceerd dan abstracte teksten. Ook blijkt concreetheid bij titels van teksten de belangrijkste voorspeller van 'interessantheid': concrete titels werden significant interessanter gevonden dan abstracte titels. De resultaten van dit onderzoek ondersteunen de Dual Coding Theory.

Een andere verklarende theorie die vaak in verband wordt gebracht met concreetheid is de *Availability Heuristic* of de beschikbaarheidsvuistregel (Tversky & Kahneman, 1973). Volgens deze vuistregel schatten mensen de waarschijnlijkheid van zaken in de werkelijkheid in op basis van de 'locatie' of beschikbaarheid van opgeslagen informatie in het geheugen. Hoe sneller bepaalde informatie over een bepaalde stelling of situatie uit het geheugen kan worden opgehaald, hoe eerder de persoon die informatie gebruikt bij zijn oordeel. Omdat concrete informatie beter wordt opgeslagen en sneller kan worden gereproduceerd (Paivio, 1971), zullen oordelen eerder steunen op concrete informatie dan op abstracte informatie en zal concrete informatie sneller de doorslag geven.

In het onderzoek van Reyes, Thompson en Bower (1980) werd de relatie tussen de *Availability Heuristic* en levendig taalgebruik onder de loep genomen. In het experiment kregen participanten een juridische situatie aangeboden over een man die werd verdacht van rijden onder invloed. Na de situatie volgden voorargumenten (argumenten die pleitten voor de schuld van de verdachte) en tegenargumenten (argumenten die pleitten voor de onschuld van de verdachte), waarbij ofwel de voorargumenten in verlevendigde vorm waren en de tegenargumenten in niet-verlevendigde vorm, of andersom. Er was sprake van een within-

subjects design. De participanten moesten direct na het lezen van de situatie en 48 uur later oordelen of zij de verdachte man schuldig bevonden of niet. In de resultaten van de meting direct na het lezen van het materiaal waren geen significante effecten te herkennen. Uit de resultaten van de tweede meting bleek echter dat de verlevendigde argumenten (pro of contra) beter gereproduceerd werden dan de niet-verlevendigde argumenten. Ook waren verlevendigde argumenten tijdens de tweede beoordeling meer doorslaggevend voor het eindoordeel dan tijdens de eerste beoordeling. De man werd tijdens deze meting namelijk schuldiger bevonden door proefpersonen die de voorargumenten (dus de belastende argumenten) in verlevendigde vorm aangeboden hadden gekregen, dan door de participantengroep die de tegenargumenten in verlevendigde vorm had gelezen. De resultaten van het onderzoek van Reyes et al. (1980) ondersteunen de *Availability Heuristic*. De verlevendigde informatie bleek namelijk meer invloed te hebben op het oordeel van de participanten dan de niet-verlevendigde informatie en de participanten hebben hun oordeel dus gebaseerd op de meest beschikbare informatie.

In het onderzoek van Shedler en Manis (1986) werd het experiment van Reyes et al. (1980) voor een deel gerepliceerd. De onderzoekers hebben hierbij onderzocht of de *Availability Heuristic* het effect van levendigheid kan verklaren. Om dit aan te tonen is er een experiment met een within-subjects design uitgevoerd waarbij, zoals bij Reyes et al. (1980), een situatie werd geschetst waarover proefpersonen moesten oordelen. Ditmaal ging die situatie over mevrouw Johnson, die wel of niet geschikt zou zijn voor het moederschap. Er werden evenveel voorargumenten (die ervoor pleitten dat mevrouw Johnson wel geschikt is voor het moederschap) als tegenargumenten (die ervoor pleitten dat mevrouw Johnson niet geschikt is voor het moederschap) gegeven en de proefpersonen kregen deze argumenten aangeboden in een *vivid-favorable* conditie (waarbij de voorargumenten in verlevendigde vorm werden aangeboden en de tegenargumenten in neutrale vorm) of een *vivid-unfavorable* conditie (waarbij de situatie was omgedraaid en enkel de tegenargumenten waren verlevendigd). De resultaten van het experiment laten zien dat het verlevendigde materiaal inderdaad beter werd herinnerd dan het neutrale materiaal en dat het verlevendigen van de informatie een vergrotend effect had. Wanneer voorargumenten werden verlevendigd werd mevrouw Johnson minder schuldig bevonden en wanneer de tegenargumenten werden verlevendigd had dit een sterkere negatieve invloed op het schuldoordeel. Na een statistische analyse ondervonden de onderzoekers echter dat levendigheid niet via het geheugen invloed had op het schuldoordeel, maar direct op de beoordeling zelf. Hierdoor kon met dit onderzoek geen bewijs voor de *Availability Heuristic* worden geleverd.

1.2.2 Concreetheid en schuld- en waarheidsoordelen

Naast Reyes et al. (1980) en Shedler en Manis (1986) zijn later nog veel andere onderzoekers geweest die het verband tussen concreetheid en geloofwaardigheid en/of schuldoordeel hebben onderzocht. Een voorbeeld hiervan is het onderzoek van Bensi, Nori, Strazzari en Giusberti (2003). In dit onderzoek kregen participanten een (waargebeurde) juridische rechtszaak aangeboden, waarin ofwel de originele getuigenissen waren gebruikt, ofwel de originele getuigenissen waren verlevendigd. Het experiment had een between-subjects design. Er waren geen mogelijke bewijzen in de getuigenissen aanwezig, dus de keuze die de participanten moesten maken - of de verdachte schuldig (opzettelijke doodslag) of onschuldig (onopzettelijke doodslag) was - kon enkel op de tekst worden gebaseerd. Uit de resultaten bleek dat een verlevendigde versie van het materiaal vaker voor het oordeel 'schuldig' zorgde dan de originele versie. Het verlevendigen van het materiaal heeft blijkens dit onderzoek dus een negatieve invloed op de geloofwaardigheid en het schuldoordeel.

Hustinx en De Wit (2012) hebben voor een groot deel het onderzoek van Bensi en collega's (2003) gerepliceerd. In het experiment van Hustinx en De Wit werden tevens ofwel verlevendigde ofwel neutrale getuigenissen aangeboden bij een situatieschets (between-subjects design), waarna participanten een schuldoordeel moesten geven. Daarbij hebben Hustinx en De Wit in hun onderzoek ook een onderscheid gemaakt tussen (het oordeel van) leken en experts. Uit de resultaten bleek dat de levendigheid van teksten en de kennis van proefpersonen inderdaad een effect heeft op het schuldoordeel: leken vonden de verdachte schuldiger na een verlevendigde getuigenverklaring, terwijl experts de verdachte dan juist onschuldiger achtten.

Dat concretisering van taaluitingen invloed heeft op oordelen, blijkt ook uit het onderzoek van Hansen en Wänke (2010). In dit onderzoek werd er, in tegenstelling tot eerder genoemde onderzoeken, niet naar een schuldoordeel gevraagd, maar naar een waarheidsoordeel. De resultaten van het onderzoek laten zien dat (werkelijke en fictieve) stellingen als 'waarschijnlijk meer waar' worden beschouwd in concrete taal, dan in abstracte bewoording. De onderzoekers benadrukken dat deze resultaten van belang zijn in de juridische wereld: 'To increase their credibility, expert witnesses are well advised to concretize their statements' (Hansen & Wänke, 2010, p. 1586).

Ook in het huidige onderzoek zal het materiaal hoofdzakelijk bestaan uit een situatieschets (waarin zich een ongewenst feit heeft voorgedaan) en bijbehorende

verklaringen, zoals in de onderzoeken Bensi et al. (2003) en Hustinx en De Wit (2012). In het huidige onderzoek is er specifiek sprake van uitgeschreven verklaringen van verdachten.

De resultaten van de onderzoeken van Shedler en Manis (1986) en Hustinx en De Wit (2012) laten zien dat het verlevendigen van informatie effect heeft op het schuldoordeel in verschillende designs. De resultaten van Hustinx en De Wit (2012) zijn echter, zoals de onderzoekers zelf vermelden, 'strikt genomen niet echt in overeenstemming met het andere onderzoek naar vividness in een juridische context [..]. Immers, in tegenstelling tot die laatste onderzoeken [Reyes et al., 1980; Shedler & Manis, 1986] was het pro- en contrabewijs in ons experiment in beide gevallen hetzij levendig of niet' (Hustinx & De Wit, 2012, p. 226). In het onderzoek van Reyes et al. (1980) en van Shedler en Manis (1986) kregen de participanten zowel voor- als tegenargumenten aangeboden waarbij ofwel de voorargumenten verlevendigd waren ofwel de tegenargumenten. Shedler en Manis (1986) betwijfelen echter of het gevonden effect wel is toe te schrijven aan de stijlmanipulatie (verlevendigd of niet-verlevendigd), en niet aan de inhoudsmanipulatie (pro of contra): 'respondents may be equally responsive to the underlying message content, no matter how it is presented' (Shedler & Manis, 1986, p. 33). Zij noemen de mogelijkheid dat dit effect niet optreedt, wanneer er in een experiment participanten pro- en contra-argumenten krijgen aangeboden in dezelfde stijlconditie (ofwel allemaal verlevendigd, ofwel allemaal niet-verlevendigd).

Het levendigheidseffect dat optrad bij de schuldoordelen van leken in het experiment van Hustinx en De Wit (2012) kan volgens de onderzoekers ook niet worden verklaard met behulp van de *Dual Coding Theory* of de *Availability Heuristic*. Immers, participanten kregen steeds slechts één stijlconditie aangeboden. Er wordt daarom in dat artikel ook aanbevolen om binnen dit onderzoeksgebied een experiment uit te voeren met een within-subjects design, waarbij de participanten beide stijlcondities krijgen aangeboden.

Met in achtneming van de bevindingen van Shedler en Manis (1986) en Hustinx en De Wit (2012) is er in het onderhavige onderzoek dan ook specifiek aandacht besteed aan het design van het onderzoek. Er zijn twee experimenten uitgevoerd, waarvan het eerste werd vormgegeven met een between-subjects design (zoals aanbevolen door Shedler en Manis, 1986, p. 3) en het tweede met een within-subjects design (zoals aanbevolen door Hustinx en De Wit, 2012, p. 226-227). Op deze manier kon het effect van het design, en dus de manier van aanbieden van de stijlcondities (ofwel alle stijlcondities ofwel een enkele stijlconditie), op het schuldoordeel worden gemeten.

1.2.3 De definitie van het begrip concreetheid

Over de precieze definitie van het concept concreetheid bestaat nog geen volledige eenduidigheid. Voor Douma (1994) was dit de aanleiding om een literatuuronderzoek naar dit begrip te starten. In dat onderzoek zijn verschillende definities van concreet taalgebruik uiteen gezet. Volgens de geanalyseerde literatuur wordt concreetheid hoofdzakelijk als tegenhanger gezien van abstract taalgebruik. Naar aanleiding van de verkregen resultaten worden tevens twee voorwaarden geformuleerd waaraan het begrip concreetheid in de meeste gevallen aan moet voldoen, namelijk de zintuiglijke waarneembaarheid en specificiteit van woorden of teksten.

Nisbett en Ross (1980, p. 45) definiëren concreetheid als een onderdeel van levendigheid, samen met de aspecten nabijheid en emotionaliteit. Concreetheid bestaat op zichzelf ook uit andere aspecten en houdt direct verband met de voorstelbaarheid van tekstuitingen: 'These [factoren van concreetheid] include the degree of detail and specificity about actors, actions, and situational context. These factors contribute to the "imaginability" of information, that is, its tendency to prompt sensory imagery.' (Nisbett & Ross, 1980, p. 47).

Niet alleen de context en toepassing van concreetheid, maar ook puur de 'ervaren concrete waarde' van woorden is door taalkundigen onder de loep gelegd. Zo is er een groot corpus van woorden ontwikkeld aan de hand van een vragenlijst waarbij de proefpersonen 30.000 Nederlandse woorden moesten beoordelen op mate van concreetheid (Brysbart, Stevens, De Deyne & Storms, 2014). In dit onderzoek werd het begrip concreetheid geoperationaliseerd met behulp van de determinanten zintuiglijke waarneembaarheid en de referentialiteit. Het corpus dat uit dit onderzoek kwam kan als basis dienen voor nieuw onderzoek naar concreetheid. Zo heeft het corpus reeds dienst gedaan als aanleiding voor een onderzoek naar de determinanten van concreetheid. (Spooren, Hustinx, Aben & Turkenburg, 2015).

Uit het experiment van Spooren et al. (2015) blijkt dat zelfstandig naamwoorden het meest concreet zijn, gevolgd door werkwoorden en bijvoeglijk naamwoorden. De belangrijkste conclusie is dat vooral zintuiglijke waarneembaarheid een rol speelt bij het begrip concreetheid. Ook specificiteit (bij zelfstandig naamwoorden) en teken-/filmbaarheid (bij werkwoorden) bleken belangrijke determinanten.

1.2.4 Concreetheid en details

Wetenschappers zijn vrij in de manier waarop zij hun variabelen, zoals concreetheid, operationaliseren. Zo werd in eerdere onderzoeken concreetheid gemanipuleerd door abstracte woorden (Sadoski et al., 2000) of enkel abstracte werkwoorden (Hansen & Wänke, 2010) te vervangen door een concreter (werk)woord dat dezelfde betekenis dekt.

Regelmatig wordt concreetheid geoperationaliseerd door middel van (de mate en/of inhoud van) detaillering van de aangeboden informatie. In het onderzoek van Pettus en Diener (1977), waarin het effect van abstracte versus concrete informatie op attitudes ten aanzien van misdaden is onderzocht, werd het begrip concreetheid o.a. geoperationaliseerd als het presenteren van persoonlijke gegevens over de slachtoffers (in plaats van statistische gegevens) en het toevoegen van details aan de kerninformatie. Het bleek dat, als er details en persoonlijke informatie over de slachtoffers aan de aangeboden tekst waren toegevoegd, de proefpersonen de misdaad en de schuld als ernstiger beschouwden dan wanneer er geen details of enkel statistische informatie aan de tekst waren toegevoegd.

In het experiment van Pettus en Diener (1977) is geen onderscheid gemaakt tussen relevante en irrelevante details. Dit werd wel gedaan in een onderzoek naar het effect van levendigheid door Guadagno, Rhoads en Sagarin (2011). In het eerste experiment van dit onderzoek (met een between-subjects design) werden reclameteksten gemanipuleerd door ze te verlevendigen met relevante details (*figure*), irrelevante details (*ground*) of relevante en irrelevante details (*figure* en *ground*). Aan de vierde conditie werden geen details toegevoegd (*abstract*). Uit het experiment bleek dat er geen significant verschil bestond tussen de levendigheid van de teksten met relevante details of irrelevante details. Wel bleken relevante details overtuigender dan irrelevante details. Daarnaast werden concrete teksten met relevante details significant leuker gevonden om te lezen dan abstracte teksten.

Een tweede experiment toonde aan dat het toevoegen van relevante details aan argumentatie meer de nadruk legt op de argumenten zelf. Hierdoor worden sterke argumenten in combinatie met relevante details ook overtuigender gevonden en zwakke argumenten in combinatie met relevante details juist minder overtuigend. Ook blijken irrelevante details de lezer op een negatieve manier van de kernboodschap van de tekst af te leiden.

Vergelijkbare resultaten werden eerder ook gevonden in de onderzoeken van Frey en Eagly (1993) en Smith en Shaffer (2000). Frey en Eagly (1993) onderzochten het effect van levendige taal versus abstracte taal op de overtuigingskracht van audioartikelen. Zij operationaliseerden het concept 'levendigheid' als een tekststijl met kleurrijk taalgebruik,

beeldende voorbeelden en prikkelende metaforen. Uit het experiment bleek dat levendige artikelen een negatief effect hadden op de begrijpelijkheid en overtuigingskracht. Een abstracte tekst bleek tevens meer overtuigend dan een levendige tekst, wanneer participanten niet van tevoren een instructie hadden gekregen over waar zij tijdens het beluisteren zich op moesten concentreren. Volgens de onderzoekers zijn deze resultaten terug te voeren op de irrelevante dan wel afleidende inhoud van het verlevendigd materiaal (Frey & Eagly, 1993, p. 40-41).

In het onderzoek van Smith en Shaffer (2000) kregen participanten drie teksten aangeboden: een abstracte tekst, een verlevendigde tekst met aan het onderwerp congruente informatie (relevante details) en een verlevendigde tekst met informatie die niets met het onderwerp te maken had (irrelevante details). Uit de twee uitgevoerde experimenten kwam naar voren dat een verlevendigde tekst met aan het onderwerp congruente informatie beter kan worden verwerkt en worden teruggehaald. Het toevoegen van irrelevante informatie aan verlevendigde teksten heeft juist een negatieve invloed op de verwerking en reproductie van informatie, zoals abstracte teksten.

In navolging van Pettus en Diener (1977), Smith en Shaffer (2000) en Guadagno en collega's (2011) is ook in het huidige onderzoek concreetheid gemanipuleerd door middel van het toevoegen van details. Daarbij is er een weloverwogen onderscheid gemaakt tussen relevante details en irrelevante details, aangezien uit onderzoek (Smith & Shaffer, 2000; Guadagno et al., 2011) is gebleken dat beide varianten voor een ander resultaat kunnen zorgen. Daarbij is het verschil tussen concreet (zowel met relevante als irrelevante details) en abstract gemanipuleerd op basis van de resultaten van het onderzoek van Brysbaert et al. (2014) en de onderzoeken van Nisbett en Ross (1989), Douma (1994) en Spooren et al. (2015).

1.3 Onderzoeksvraag en hypothesen

Op basis van de gevonden informatie en theorieën over het concept concreetheid in combinatie met geloofwaardigheid en schuldoordelen, is er een onderzoeksvraag met bijbehorende hypothesen opgesteld.

De onderzoeksvraag die in het onderhavige onderzoek is beantwoord, luidt:

In hoeverre heeft het toevoegen van (relevante of irrelevante) details aan concrete verklaringen - ten opzichte van concrete verklaringen zonder details en abstracte verklaringen - invloed op de geloofwaardigheid en het schuldoordeel van die verklaringen en verandert het eventuele effect door het design van het experiment (between-subjects of within-subjects)?

Verwacht werd dat details toevoegen aan concrete verklaringen een positieve invloed zou hebben op de variabelen geloofwaardigheid en het schuldoordeel, ten opzichte van concrete verklaringen zonder details en abstracte verklaringen (Pettus & Diener, 1997). Daarbij was de voorspelling dat concrete verklaringen met relevante details geloofwaardiger en minder schuldig werden bevonden dan concrete verklaringen met irrelevante details, zoals ook voortkwam uit eerder onderzoek (Guadagno et al., 2011). Ook werd er verwacht dat concrete verklaringen (ongeacht de aanwezigheid of de aard van details) in het algemeen geloofwaardiger zouden worden bevonden dan abstracte verklaringen. Deze hypothese is terug te voeren op de resultaten uit het onderzoek van Hansen en Wänke (2010).

Bovenstaande verschillen werden enkel verwacht in een within-subjects design (Experiment 2), omdat er dan sprake is van een contrastwerking tussen concreet (met of zonder details) en abstract. Ook uit het onderzoek van Shedler en Manis (1986) bleek bijvoorbeeld dat in een within-subjects design verlevendigde argumenten sterker waren dan niet-verlevendigde argumenten.

De verwachting was dat bij een between-subjects design (Experiment 1) geen significante verschillen aanwezig zouden zijn tussen de stijlcondities op de variabelen geloofwaardigheid en schuldoordeel. Er is echter wel rekening gehouden met de mogelijkheid dat in een between-subjects design concrete verklaringen juist negatief uitpakken. Uit de onderzoeken van Bensi et al. (2003) en Hustinx en De Wit (2012), die beide een between-subjects design hadden, blijkt namelijk dat verlevendigde verklaringen juist voor een hoger schuldoordeel zorgen.

2 Algemeen onderzoeksontwerp

Bij het uitgevoerde onderzoek was er globaal sprake van een 2 (Design) x 4 (Stijl) design. De factor 'design' bevat de condities within-subjects design en between-subjects design. De factor

'stijl' bevat de condities abstract, concreet met relevante details, concreet met irrelevante details en concreet zonder details. Het onderzoek bestaat uit twee experimenten, waarbij Experiment 1 een between-subjects design heeft en Experiment 2 is vormgegeven met een within-subjects design. In beide experimenten komen alle vier de tekstcondities aan bod. In hoofdstuk 3 en 4 is per experiment het onderzoeksontwerp geëxpliciteerd.

3 Experiment 1

Om het effect van concreetheid (in de vorm van relevante of irrelevante details) in een between-subjects design te meten, is Experiment 1 uitgevoerd.

3.1 Methode

3.1.1 Materiaal

In het materiaal van Experiment 1 werd steeds eerst een casus geïntroduceerd, die werd gevolgd door drie verklaringen met bijbehorende en afsluitende vragen. De casus betrof het verhaal van de blinde student Anna. Anna heeft sinds een poos een blindengeleidehond toegewezen gekregen, Frits. Onlangs bleek dat Frits ernstig ziek is. Hij zou alleen genezen kunnen worden door een dure behandelmethode in een privékliniek, die niet door de verzekering wordt vergoed. De studentenvereniging van Anna besloot om Anna te steunen en organiseerde een benefietavond. Tijdens deze avond is er ruim 3000 euro opgehaald, wat genoeg is om Frits te kunnen helpen. De dag na het feest werd om één uur 's middags het geld door het bestuur - bestaande uit Joost, Lars en Thomas - opgeborgen in de bestuurskamer. Toen het bestuur om vier uur terugkeerde voor een vergadering, bleek het geld verdwenen te zijn. Alleen de drie bestuursleden hebben een sleutel toegang tot de bestuurskamer en er zijn geen sporen van inbraak gevonden. Een van hen moet het geld dus gestolen hebben. Na de ontdekking van de diefstal is de politie ingeschakeld om het voorval te onderzoeken. De jongens zijn verzocht om direct naar het politiebureau te komen. Om de beurt kregen zij de volgende vraag voorgelegd: 'Wat deed jij vanmiddag tussen één uur en vier uur?'

Direct na de casus volgden de verklaringen van de drie bestuursleden. Deze verklaringen waren inhoudelijk allemaal even sterk en even traceerbaar (zie Guadagno et al., 2011). Dit wil zeggen dat de verdachten evenveel buiten- als binnenactiviteiten hebben uitgevoerd en dat bij geen van de activiteiten getuigen betrokken waren. Ook zijn de kenmerken van de bestuursleden zo gelijk mogelijk gehouden (zelfde geslacht, zelfde leeftijdscategorie, eenvoudige namen). Enkel de opleiding van de drie verdachten was anders,

om zo meer een gezicht aan de verdachten te geven. De (willekeurig gekozen) opleiding werd samen met de naam en leeftijd genoemd boven de bijbehorende verklaring.

Op het talige niveau zijn de verklaringen op vier verschillende manieren gemanipuleerd: van iedere verklaring is een concrete versie zonder details, een concrete versie met relevante details, een concrete versie met irrelevante details en een abstracte versie gemaakt¹. Deze manipulaties berusten enerzijds op het corpus van Brysbaert et al. (2014), maar wanneer dit corpus niet toereikend genoeg bleek werden manipulaties uitgevoerd op basis van de bestaande theorieën over (de determinanten van) concreetheid.

Het verschil tussen een concrete verklaring (ongeacht de aanwezigheid van details) en een abstracte verklaring berust enerzijds op het corpus van Brysbaert en collega's (2014) en anderzijds op de theorieën over de determinanten van concreetheid. Op basis van het corpus van Brysbaert en collega's (2014) zijn de concrete verklaringen voorzien van werkwoorden, zelfstandig naamwoorden en bijvoeglijk naamwoorden die zo hoog mogelijk scoorden op een 5-puntsschaal van concreetheid (hierbij geldt: hoe hoger de score, hoe concreter het woord, en hoe lager de score, hoe abstracter het woord). Voor abstracte verklaringen werden juist woorden gekozen die een lagere score hadden behaald. Een voorbeeld hiervan is het concrete *onder de douche springen*, dat volgens het corpus van Brysbaert en collega's (2014) een gemiddelde concreetheidsscore heeft van 4.64, ten opzichte van het meer abstracte *mezelf opfrissen* dat een 2.93 scoort. De concrete verklaringen (met of zonder details) moesten uiteindelijk een hoger gemiddelde hebben wat betreft de concreetheidsscore dan de abstracte verklaringen.

Naast het corpus van Brysbaert en collega's (2014), zijn de keuzes voor de manipulatie gebaseerd op het principe van specificiteit (Nisbett & Ross, 1989; Douma, 1994; Spooren et al., 2015), zintuiglijke waarneembaarheid en teken- en/of filmbaarheid (Spooren et al., 2015). Bij de concrete verklaringen moesten gekozen woorden en woordgroepen zo specifiek, zintuiglijk waarneembaar en teken- en/of filmbaar zijn. Bij de abstracte verklaringen was het tegengestelde het geval. Een voorbeeld hiervan, dat ook te vinden is in Tabel 1, is het abstracte *Ik heb eerst een tijdje wat gelezen in een tijdschrift* ten opzichte van het meer concrete *Ik heb eerst een uurtje een magazine over Formule 1 doorgebladerd*. Buiten het feit dat de concrete variant een gemiddeld hogere concreetheidsscore heeft (4.25) dan de abstracte variant (2.67), is de concrete variant ook specifiekere ('een magazine over Formule 1' ten opzichte van 'een tijdschrift') en vermoedelijk ook meer zintuiglijk waarneembaar en teken-

¹ Zie Bijlage 1

en/of filmbaar ('doorgebladerd' ten opzichte van het minder beeldende 'gelezen') dan de abstracte variant.

Ook wanneer een score in het corpus van Brysbaert et al. (2014) tegen het principe van de specificiteit inging (denk aan *hond*, dat een hogere score heeft dan bijvoorbeeld *labrador*) of wanneer een woord(groep) niet voorkwam in het corpus (bijv. *de Nijmeegse vierdaagse* of *FIFA*), is er gekozen voor het meer specifieke, zintuiglijk waarneembare of teken-/filmbare woord.

Naast het verschil tussen concreet en abstract, is er binnen de concrete verklaringen ook een onderscheid gemaakt tussen een concrete verklaring zonder details, met relevante details of met irrelevante details. De relevante details betroffen steeds toevoegingen die direct te maken hadden met het onderwerp of de hoofdhandeling van de verklaring (zie Guadagno et al., 2011, p. 628: *figure*). Een voorbeeld van een relevant detail, dat ook is opgenomen in Tabel 1, betreft het specificeren van het soort tijdschrift en de inhoud van het tijdschrift bij de hoofdhandeling 'lezen van een tijdschrift'.

Irrelevante details waren niet specifiek voor de handeling uit de verklaring (dus: de handeling die is uitgevoerd tussen één en vier uur 's middags op de dag van de diefstal) en konden dus ook op een (handeling van een) andere dag betrekking hebben. In sommige gevallen hadden de irrelevante detail helemaal geen betrekking op de hoofdhandeling, maar gaven ze informatie over een secundaire handeling of gebeurtenis (zie Guadagno et al., 2011, p. 628: *ground*). Een voorbeeld van een irrelevant detail is te vinden in Tabel 1: zin hebben in een kopje koffie en de supermarkt bezoeken zijn geen gebeurtenissen of handelingen die specifiek zijn voor of betrekking hebben op de hoofdhandeling van het lezen van het tijdschrift. De details, die enkel aan concrete verklaringen zijn toegevoegd, werden zo concreet mogelijk gemaakt volgens dezelfde principes als bij de concreetheidsmanipulatie.

Er is gepoogd alle versies van de verklaringen (concreet zonder details en abstract / concreet met relevante of irrelevante details) ook wat betreft lengte gelijk te houden. De concrete verklaring zonder details is daarom ook niet enkel aan het materiaal toegevoegd om het effect van het toevoegen van details te meten, maar ook om (in Experiment 2) ervoor te zorgen dat een eventueel lengte-effect tussen de concrete verklaringen met details en de abstracte verklaring kan worden uitgesloten.

Tabel 1. Experiment 1 - Voorbeeld van de manipulaties (concreet - abstract, relevant - irrelevant) in de vier condities (concreet met relevante details, concreet met irrelevante details, concreet zonder detail en abstract).

Concreet met relevante details	Concreet met irrelevante details	Concreet zonder details	Abstract
Ik heb eerst een uurtje een magazine over Formule 1 doorgebladerd. // Vooral het artikel over de crash van Max verstappen in de race van Monaco sprak mij erg aan.	Ik heb eerst en uurtje een magazine over Formule 1 doorgebladerd. // Ik had heel veel zin in een kopje koffie, maar ik had geen filters meer. Toen ik ze wilde kopen, bleek de supermarkt gesloten.	Ik heb eerst een uurtje een magazine over Formule 1 doorgebladerd.	Ik heb eerst een tijdje wat gelezen in een tijdschrift.

3.1.2 Participanten

Aan Experiment 1 deden 117 participanten mee, die allen via (gemeenschappelijke ruimtes op) de Radboud Universiteit of studentenhuisen zijn benaderd. Onder hen waren 48 mannen en 66 vrouwen (drie participanten hebben hun geslacht niet kenbaar gemaakt). De gemiddelde leeftijd was 21 jaar ($M = 20.92$, $SD = 2.03$). Het overgrote deel van de participantengroep had als hoogst genoten of huidige opleiding een universitaire opleiding ($N = 113$), de overige participanten noteerden hier hbo (2) of vwo (2). De verhouding tussen mannen en vrouwen, de gemiddelde leeftijd en het opleidingsniveau waren evenredig verdeeld over alle vier de lijsten.

3.1.3 Design

In Experiment 1 is er sprake van een between-subjects design. Participanten kregen steeds de verklaringen van de drie verdachten (Lars, Thomas en Joost) aangeboden in één conditie (concreet zonder details, of concreet met relevante details, of concreet met irrelevante details of abstract). Er zijn in totaal vier lijsten van de enquête verspreid (een lijst per conditie). De

volgorde van de verklaringen werd gerandomiseerd om volgorde-effecten tegen te gaan. In Tabel 2 is het design van Experiment 1 schematisch weergegeven.

Tabel 2. Een schematisch overzicht van het design van Experiment 1 (between-subjects)

	Lijst 1	Lijst 2	Lijst 3	Lijst 4
Conditie	Concreet zonder details	Concreet met relevante details	Concreet met irrelevante details	Abstract
Verklaringen	Lars	Lars	Lars	Lars
	Thomas	Thomas	Thomas	Thomas
	Joost	Joost	Joost	Joost

3.1.4 Instrumentatie

Voorafgaand aan de situatieschets is een korte instructie gegeven, waarin de structuur van de enquête aan de participant werd medegedeeld en werd uitgelegd hoe de vragen beantwoord moesten worden. Aansluitend op de instructie en de situatieschets volgden de drie verklaringen van Lars, Thomas en Joost. De volgorde is in alle lijsten gecounterbalanced.

Na iedere verklaring volgden vijf vragen over de geloofwaardigheid, de overtuigingskracht, de tekstwaardering, de concreetheid en de filmbaarheid van de voorafgaande verklaring. Alle vragen werden gesteld met een zevenpunts Likertschaal. De voorbeelden die zijn gegeven, betreffen vragen bij de verklaring van Joost.

De vraag over de geloofwaardigheid van de gelezen verklaring liet zien welke verklaring in welke conditie het meest geloofwaardig werd geacht. Wanneer hier een groot verschil in kon worden aangetoond, zou dit wellicht duiden op ongelijke inhoud of ongelijke manipulaties van de verklaringen.

Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van Joost?

zeer ongeloofwaardig 1 2 3 4 5 6 7 zeer geloofwaardig

Om te meten welke conditie tijdens het fictieve politieonderzoek het best uit de bus kwam, werd tevens naar de overtuigingskracht van de verklaringen gevraagd. Wederom zou een significant verschil in de antwoorden op deze vraag teruggevoerd kunnen worden op de

inhoud of verwoording van de verklaring. Een voorbeeld van deze vraag bij de verklaring van Joost was als volgt:

Hoe overtuigend vind je de verklaring van Joost?

helemaal niet overtuigend 1 2 3 4 5 6 7 *zeer overtuigend*

Om na te gaan of een positieve dan wel negatieve waardering van de verklaring invloed had op de geloofwaardigheid ervan, moesten alle participanten bij iedere verklaring aangeven hoe vervelend of leuk zij die verklaring vonden om te lezen. Op deze manier kon bekeken worden of participanten de tekstwaardering meenamen in hun beoordeling over de geloofwaardigheid.

Hoe vond je de tekst om te lezen?

zeer vervelend om te lezen 1 2 3 4 5 6 7 *zeer leuk om te lezen*

De vierde vraag bij iedere verklaring betrof de manipulatiecheck. Door de participanten te vragen naar de concreetheid van iedere verklaring, kon bijvoorbeeld gemeten worden of de abstracte verklaringen in het algemeen inderdaad ook abstracter bevonden werden dan de drie concrete condities. Ook konden de concreetheidsverschillen tussen de condities 'concreet met relevante details' en 'concreet met irrelevante details' worden onderzocht. Binnen iedere conditie kon daarnaast bekeken worden of alle verklaringen ongeveer als even concreet dan wel abstract werden beoordeeld. Wanneer dit niet het geval zou zijn, zijn de verklaringen niet goed gemanipuleerd, wat weer samenhangt met de betrouwbaarheid en validiteit van het corpus van Brysbaert et al. (2014) en de theorieën over de determinanten van concreetheid (Nisbett & Ross, 1989; Douma, 1994; Spooren et al., 2015).

Wat vond je van de verklaring van Joost?

zeer abstract 1 2 3 4 5 6 7 *zeer concreet*

In de vijfde en laatste vraag voor de individuele verklaringen werd naar de filmbaarheid van de verklaring gevraagd. Uit eerder onderzoek is gebleken dat filmbaarheid een determinant is van concreetheid (Spooren et al., 2015), dus met deze vraag kon worden bekeken of verklaringen zich op beide variabelen inderdaad hetzelfde gedragen. De filmbaarheid van de verklaringen werd in de volgende bewoording bevraagd:

Kon je de verklaring van Joost als een film voor je zien?

helemaal niet

1 2 3 4 5 6 7

zeker wel

Wanneer de participant de drie verklaringen had gelezen en de bijbehorende vragen had beantwoord, volgde het eindoordeel: de 'schuldigheid' van iedere verdachte (bevraagd met een zevenpunts Likertschaal). Op deze manier kon tijdens het analyseren van de resultaten worden bekeken welke verdachte over het algemeen het meest schuldig werd bevonden (wat niet per se hoefde te betekenen dat deze verdachte ook het vaakst als dader werd aangewezen) en in hoeverre de 'schuldigheid' van de verdachten verschilt. Een voorbeeld van een dergelijke vraag luidt als volgt:

Hoe schuldig acht je Joost (22 jaar, student sociologie)?

zeer onschuldig

1 2 3 4 5 6 7

zeer schuldig

Na deze drie schuldoordelen volgde het eindoordeel. Bij de vraag: 'Wie van de drie verdachten heeft het geld gestolen volgens jou?' werden de drie namen gegeven, waarvan er één moest worden aangekruist. Daarop volgend werd een vraag gesteld omtrent de zekerheid waarmee de participanten de dader hebben aangewezen. Door ook hierover een vraag te stellen, kon eventuele twijfel (en dus inhoudelijke en/of talige gelijkheid van de verklaringen) worden aangetoond. Deze vraag werd tevens met een zevenpunts Likertschaal gesteld:

Hoe zeker ben je van je schuldoordeel bij vraag 19 [de vorige vraag]?

zeer onzeker

1 2 3 4 5 6 7

zeer zeker

Tenslotte werd nog naar de leeftijd, het geslacht en de hoogst genoten of huidige opleiding van de participanten gevraagd.

3.1.5 Procedure

De enquête van Experiment 1 is op verschillende momenten en locaties rondom de Radboud Universiteit en in de stad Nijmegen afgenomen. De benaderde participanten werd gevraagd hun persoonlijke oordeel te geven over een situatie waarin zich een ongewenst feit heeft voorgedaan. Er werd benadrukt dat de enquête individueel gemaakt diende te worden. Bij de vragen over het eindoordeel stond vermeld dat er teruggebladerd mocht worden, maar dat

eenmaal gegeven antwoorden niet meer gewijzigd mochten worden. Iedere participant rondde binnen tien minuten de vragenlijst af.

3.2 Resultaten

De resultaten van Experiment 1 zijn per conditie (concreet met of zonder (relevante of irrelevante) details en abstract) geanalyseerd, om te bekijken hoe elke conditie reageert op de verschillende variabelen in een between-subjects design.

Uit een eenweg variantie-analyse van stijl (concreet met relevante details, concreet met irrelevante details, concreet zonder details, abstract) op geloofwaardigheid bleek dat er een significant effect bestond van stijl op geloofwaardigheid ($F(3, 116) = 3.05, p = .032$).

Bonferroni post hoc comparisons wezen echter uit dat er tussen de verschillende condities geen significante verschillen aanwezig waren (alle p 's $> .05$). Een eenweg variantie-analyse van stijl op overtuigingskracht toonde tevens geen significant effect aan ($F(3, 116) = 1.95, p = .13$). De verklaringen in de vier condities werden allemaal even overtuigend gevonden.

Uit een eenweg variantie-analyse van stijl op leesplezier bleek dat er een significant effect bestond van stijl op leesplezier ($F(3, 116) = 2.85, p = .04$). Bonferroni post hoc comparisons lieten zien dat de verklaringen in de conditie 'concreet met relevante details' ($M = 4.69, SD = .87$) marginaal leuker werden gevonden om te lezen dan de verklaringen in de conditie 'abstract' ($p = .059; M = 4.11, SD = .91$). Tussen de conditie 'concreet zonder details' en 'abstract' bleek geen significant verschil op de variabele leesplezier.

Ook een eenweg variantie-analyse van stijl op concreetheid liet significante verschillen zien tussen de vier condities ($F(3, 116) = 5.98, p = .001$). Bonferroni post hoc comparisons lieten zien dat de concrete verklaringen met relevante details ($M = 5.05, SD = .83$) en de concrete verklaringen met irrelevante details ($M = 5.10, SD = 1.08$) significant concreter werden gevonden dan de abstracte verklaringen ($M = 4.16, SD = 1.17$; beide p 's $< .05$). De concrete verklaringen zonder details ($M = 4.31, SD = 1.21$) werden echter blijkens Bonferroni post hoc comparisons niet concreter gevonden dan de abstracte verklaringen ($p < .05$). Wel werden de concrete verklaringen met irrelevante details concreter gevonden dan de concrete verklaringen zonder details ($p = .037$). De concrete verklaring met relevante details werd daarnaast marginaal leuker gevonden dan de concrete verklaring zonder details ($p = .07$).

Een eenweg variantie-analyse van stijl op filmbaarheid ($F(3, 116) = 3.04, p = .032$) en bijbehorende Bonferroni post hoc comparisons toonden aan dat de concrete verklaringen met relevante details ($M = 5.13, SD = 1.04$) significant meer filmbaar werden gevonden dan de concrete verklaringen zonder details ($M = 4.32, SD = 1.13; p = .028$). Overige verschillen bleken volgens de post hoc toetsen niet significant (alle p 's $> .05$).

Tabel 3. De gemiddeldes en standaardafwijkingen (tussen haakjes) van de geloofwaardigheid, overtuigingskracht, het leesplezier, de concreetheid en de filmbaarheid van de drie verklaringen samen als functie van de 4 stijlmanipulaties: concreet met relevante details, concreet met irrelevante details, concreet zonder details en abstract (1 = zeer negatieve attitude, 7 = zeer positieve attitude).

Conditie	Geloofwaardig	Overtuigend	Leuk om te lezen	Concreet	Filmbaar
Concreet met relevante details	4.48 (.96)	4.30 (1.04)	4.69 (.87)	5.05 (.83)	5.13 (1.04)
Concreet met irrelevante details	4.43 (.78)	4.19 (.92)	4.51 (.67)	5.10 (1.08)	4.92 (.72)
Concreet zonder details	4.06 (.76)	3.95 (.86)	4.23 (.90)	4.31 (1.21)	4.32 (1.13)
Abstract	3.93 (.84)	3.76 (.95)	4.11 (.91)	4.65 (1.15)	4.73 (1.28)

Er is tevens bekeken hoe schuldig verdachten werden gevonden na verklaringen in iedere conditie en hoe vaak een verdachte in iedere conditie ook daadwerkelijk als schuldige werd aangewezen ('eindoordeel', Tabel 4). Op deze manier kon worden nagegaan of een bepaalde verdachte in een bepaalde conditie significant als meer schuldig werd beoordeeld of vaker als dader werd aangewezen dan de andere verdachten. Een significant verschil in deze resultaten zou erop kunnen wijzen dat een bepaalde verklaring inhoudelijk te veel verschilt van de andere verklaringen, en daarom schuldiger werd bevonden. Immers, de verklaringen zijn allemaal in dezelfde stijl geformuleerd en de stijl an sich kan niet leiden tot verschillen in het schuldoordeel.

Uit een eenweg variantie-analyse van stijl op schuldoordeel waarbij alle verklaringen zijn samengenomen, bleek dat er geen significant hoofdeffect van stijl aanwezig was ($F(3, 116) = <1, p = .98$). Elke conditie zorgt voor een gemiddeld even groot schuldoordeel.

Daarnaast is door middel van een χ^2 -toets bekeken of de drie verdachten in bepaalde condities significant vaker werden aangewezen als schuldige. Uit de χ^2 -toets tussen conditie en eindoordeel bleek dat er geen verband bestond tussen de vier condities en het eindoordeel ($\chi^2(6) = 4.82, p = .568$).

Bij alle condities was er sprake van een relatief lage zekerheid op een schaal van 1 tot 7 bij het aanwijzen van de dader (totaal $M = 3.15, SD = 1.53$). Een eenweg variantie-analyse van stijl op zekerheid wees uit dat er ook geen significant hoofdeffect was van stijl op zekerheid ($F(3, 115) = .35, p = .79$).

Tabel 4. Het aantal keren dat een verdachte werd aangewezen als schuldige per conditie (concreet met relevante details, concreet met irrelevante details, concreet zonder details en abstract) en de gemiddelde zekerheid (en standaarddeviatie) waarmee dat per conditie gebeurde (1 = zeer onzeker, 7 = zeer zeker).

Schuldige	Concreet met relevante details ($N = 27$)	Concreet met irrelevante details ($N = 30$)	Concreet zonder details ($N = 29$)	Abstract ($N = 30$)	Totaal ($N = 116$)
Lars	7	8	4	6	25
Thomas	12	9	9	12	42
Joost	8	13	16	12	49
<i>Zekerheid</i>	<i>3.00 (1.47)</i>	<i>3.00 (1.49)</i>	<i>3.24 (1.64)</i>	<i>3.33 (1.58)</i>	<i>3.15 (1.53)</i>

3.3 Discussie

Het doel van Experiment 1 was te onderzoeken of verklaringen in verschillende stijlcondities (concreet met relevante details, concreet met irrelevante details, concreet zonder details en abstract) in een between-subjects design verschillend zouden reageren op de variabelen geloofwaardigheid, overtuigingskracht, leesplezier, concreetheid, filmbaarheid en het schuldoordeel. Door de resultaten van de afzonderlijke verklaringen per conditie samen te nemen, kon dit worden onderzocht.

De resultaten toonden op de variabelen geloofwaardigheid en overtuigingskracht geen significante verschillen aan tussen de condities: alle condities werden even geloofwaardig en overtuigend gevonden. Dit is in wezen niet heel verrassend, omdat het hierbij ging om een

between-subjects design waarbij de participanten alle verklaringen in dezelfde conditie (concreet zonder details, concreet met relevante details, concreet met irrelevante details of abstract) kregen aangeboden en geen vergelijkingsmateriaal hadden. Variëren in stijl in een between-subjects design heeft dus geen effect op de geloofwaardigheid en overtuigingskracht van de aangeboden verklaringen. Dit resultaat sluit aan bij de voorafgestelde hypothese. Het feit dat er bij deze variabelen geen significante verschillen waren gevonden tussen de condities, wil ook zeggen dat de inhoud van iedere verklaring even sterk of zwak was en de participanten hun keuze niet op de werkelijke inhoud konden baseren.

Op de variabele leesplezier bleek wel een significant verschil te bestaan: de concrete verklaring met relevante details werd marginaal leuker gevonden om te lezen dan de abstracte verklaring. Deze bevinding komt overeen met de resultaten uit het onderzoek van Guadagno en collega's (2011).

Ook op de variabele concreetheid toonden de resultaten significante verschillen aan: de concrete verklaringen met (ir)relevante details werden concreter gevonden dan de abstracte verklaringen. Dit resultaat is in overeenstemming met de resultaten van het eerste experiment van Guadagno et al. (2011, p. 630): daar werden abstracte teksten significant minder levendig gevonden dan de verlevendigde teksten. Daarbij werden in het onderhavige experiment de concrete verklaringen met irrelevante details als het meest concreet beoordeeld, gevolgd door de concrete verklaringen met relevante details en de concrete verklaringen. Ook in een between-subjects design heeft het manipuleren van stijl dus (het beoogde) effect.

De concrete verklaringen zonder details werden echter blijkens de resultaten niet concreter of leuker gevonden dan de abstracte verklaringen en de abstracte verklaringen werden ook als relatief concreet beoordeeld ($M = 4.65$). Een mogelijke verklaring hiervoor is het gebruik van een between-subjects design en dus het ontbreken van vergelijkingsmateriaal en/of een contrastwerking.

Aan de hand van de resultaten van de variabele filmbaarheid blijken concrete verklaringen met relevante details meer filmbaar gevonden te worden dan concrete verklaringen zonder details, wat aansluit bij de resultaten van de variabele concreetheid.

De resultaten van het schuldoordeel laten zien dat alle stijlcondities even (on)schuldig worden bevonden. Dit is in overeenkomst met de voorafgestelde hypothese, maar in strijd met de resultaten van de onderzoeken van Bensi et al. (2003) en Hustinx en De Wit (2012), waarin in een between-subjects design verlevendigde verklaringen voor hogere schuldoordelen zorgde.

Al met al kwamen de gevonden resultaten van Experiment 1 in zekere mate overeen met de vooraf gestelde hypothesen. Een tweede experiment moest vervolgens uitwijzen of de verklaringen anders reageren op de verschillende variabelen in een within-subjects design.

4 Experiment 2

Met behulp van Experiment 2 kon worden bekeken welke invloed de vier verschillende condities (concreet met relevante details, concreet met irrelevante details, concreet zonder details en abstract) hadden op het oordeel over verklaringen en verdachten in een within-subjects design. Aan de hand van de resultaten van Experiment 2 (in combinatie met de resultaten van Experiment 1) kon dus de hoofdvraag worden beantwoord.

4.1 Methode

4.1.1 Materiaal

Als materiaal voor Experiment 2 zijn er twee experimentele lijsten samengesteld, die bestonden uit de concrete verklaring met details van Lars (lijst 1: relevante details, lijst 2: irrelevante details), de concrete verklaring zonder details van Joost en de abstracte verklaring van Thomas. Deze verklaringen zijn ongewijzigd uit het materiaal van Experiment 1 overgenomen. Op basis van de resultaten van Experiment 1 op de variabele concreetheid zijn verdachten verdeeld over de condities in Experiment 2. Zo is de abstracte verklaring van Thomas gebruikt als abstracte verklaring, omdat deze van alle verklaringen in Experiment 1 het meest abstract werd gevonden ($M = 3.83$, $SD = 1.56$).

Tevens is aan iedere lijst van de enquête een vierde verklaring toegevoegd, namelijk een abstracte verklaring van het (hypothetische) vierde bestuurslid Dennis. Deze verklaring is toegevoegd om ervoor te zorgen dat alle concrete verklaringen (met of zonder details) voorafgegaan werden door een abstracte verklaring (van Dennis of van Thomas). Op deze manier werd een contrast tussen abstract en concreet in alle gevallen gehandhaafd. De verklaring van Dennis bevatte dezelfde soort activiteiten (binnen en buiten) als de andere verklaringen en werd op dezelfde manier gemanipuleerd als de abstracte verklaring van Thomas. Ook was de verklaring van Dennis ongeveer even lang als de verklaring van Thomas (abstract) en Joost (concreet zonder details).

De abstracte verklaring van Dennis werd steeds als eerste aangeboden en werd altijd opgevolgd door een concrete verklaring (met of zonder details, Lars of Joost). Na deze concrete verklaring volgde altijd de abstracte verklaring (Thomas) en als laatst werd de tweede concrete verklaring (met of zonder details, Lars of Joost) getoond. Beide lijsten begonnen met dezelfde situatieschets als in Experiment 1. Het enige verschil met de situatieschets in Experiment 2 was dat er steeds gesproken werd over vier bestuursleden (Dennis, Lars, Thomas en Joost) en dus over vier verdachten.

4.1.2 Participanten

Aan Experiment 2 deden 59 participanten mee. 30 deelnemers kregen lijst 1 van het materiaal aangeboden en 29 deelnemers lazen lijst 2. Alle participanten zijn wederom op en rond de (gemeenschappelijke ruimtes op de) Radboud Universiteit of via studentenhuizen benaderd. Geen van de participanten van Experiment 2 heeft deelgenomen aan Experiment 1. Onder de participanten van Experiment 2 waren 18 mannen en 41 vrouwen. De gemiddelde leeftijd van de participanten was 20 jaar ($M = 20.27$, $SD = 2.06$) en 47 van de 59 van de participanten hadden als huidige of hoogst genoten opleiding een universitaire opleiding. De overige participanten studeerden of hebben gestudeerd aan het hbo (8) of vwo (4).

4.1.3 Design

In Experiment 2 was er sprake van een within-subjects design. Participanten kregen drie condities aangeboden: concreet met details, concreet zonder details en abstract. Participanten die lijst 1 kregen aangeboden, lazen de verklaring van Lars in concrete conditie met relevante details en participanten die lijst 2 kregen aangeboden lazen de verklaring met irrelevante details. De andere verklaringen (concreet zonder details en abstract) waren gelijk in beide lijsten. Enkel de concrete verklaringen (met of zonder details) wisselden van positie, de volgorde van de abstracte verklaringen werd niet gerandomiseerd. Een overzicht van de condities per lijst is te zien in Tabel 5.

Tabel 5. Een overzicht van de aangeboden condities van het materiaal in lijst 1 en lijst 2 van het materiaal van Experiment 1.

Lijst 1	Lijst 2
Abstract (Dennis)	Abstract (Dennis)
Concreet met relevante details (Lars)	Concreet met irrelevante details (Lars)
Abstract (Thomas)	Abstract (Thomas)
Concreet zonder details (Joost)	Concreet zonder details (Joost)

4.1.4 Instrumentatie

In Experiment 2 werd voorafgaand aan de casus dezelfde korte instructie gegeven als in Experiment 1. Aansluitend op de instructie volgden de vier verklaringen van Dennis, Lars, Thomas en Joost. Ook de vragen die werden gesteld in de lijsten van Experiment 1 zijn zonder wijzigingen overgenomen en werden in dezelfde volgorde gesteld. De volgorde van de verklaringen is in Experiment 2 in mindere mate gewisseld dan in Experiment 1 (enkel de concrete verklaringen met of zonder details werden gewisseld).

Het grootste verschil met Experiment 1 op het vlak van instrumentatie betreft de toevoeging van 'Nieuwe informatie' aan Experiment 2. Nadat de participanten alle vier de verklaringen hadden gelezen en de bijbehorende vragen over de variabelen (geloofwaardigheid, overtuigingskracht, leesplezier, concreetheid en filmbaarheid) hadden beantwoord, kregen zij op een nieuwe pagina te horen dat Dennis niet langer als verdachte werd beschouwd. Er waren namelijk bewijzen gevonden voor zijn verklaring, waardoor Dennis onschuldig werd verklaard. De participanten kregen de instructie om hun antwoorden op de daarop volgende vragen over het eindoordeel dan ook slechts te baseren op de verklaringen van Lars, Thomas en Joost. De vragen bij het eindoordeel zijn daarom weer exact hetzelfde gepresenteerd als in Experiment 1.

4.1.5 Procedure

De enquête van Experiment 2 is op verschillende momenten en locaties rondom de Radboud Universiteit en in de stad Nijmegen afgenomen. De participanten werd, zoals bij de afname van Experiment 1, gevraagd hun persoonlijke oordeel te geven over een situatie waarin zich een ongewenst feit heeft voorgedaan. Er werd tevens wederom benadrukt dat de enquête

individueel gemaakt moest worden. Ook werd de participanten gevraagd niet te lang over hun antwoord na te denken en eenmaal gegeven antwoorden niet meer te veranderen. Iedere participant rondde binnen tien minuten de vragenlijst af.

4.2 Resultaten

Voorafgaand aan de statistische analyses is per variabele nagegaan of er sprake was van een interactie-effect tussen de twee versies (lijsten) van het materiaal en de variabele. Wanneer na een Mixed ANOVA een dergelijk effect waarneembaar bleek, zijn de twee versies vervolgens afzonderlijk geanalyseerd. In de andere gevallen werden de data van beide versies samengenomen. Verder zijn de resultaten van de verklaring van Lars in lijst 1 (concreet met relevante details) en in lijst 2 (concreet met irrelevante details) apart geanalyseerd met behulp van een independent-samples t-test. Er is gekozen voor deze analysemethode, zodat kon worden bekeken of de verschillende relevanties voor verschillende resultaten zorgden.

Tabel 6. De gemiddeldes en standaardafwijkingen (tussen haakjes) van de geloofwaardigheid, overtuigingskracht, het leesplezier, de concreetheid en de filmbaarheid van de drie condities/verklaringen van Lars, Joost en Thomas per lijst (lijst 1 = Lars in de conditie 'concreet met relevante details', lijst 2 = Lars in de conditie 'concreet met irrelevante details') (1 = zeer negatieve attitude, 7 = zeer positieve attitude).

Conditie	Lijst/ versie	Geloofwaardig	Overtuigend	Leuk om te lezen	Concreet	Filmbaar
Concreet met details (Lars)	1	4.70 (1.44)	4.63 (1.35)	4.87 (.82)	5.70 (1.02)	4.63 (1.35)
	2	3.55 (1.43)	3.52 (1.41)	5.45 (1.27)	5.17 (1.90)	3.52 (1.41)
	Totaal	4.14 (1.54)	4.08 (1.48)	5.15 (1.10)	5.44 (1.52)	4.08 (1.48)
Concreet zonder details (Joost)	1	4.20 (1.22)	4.23 (1.22)	4.07 (1.34)	4.00 (1.34)	4.23 (1.22)
	2	4.45 (1.15)	4.00 (1.23)	4.45 (.91)	4.34 (1.47)	4.00 (1.23)
	Totaal	4.32 (1.18)	4.12 (1.22)	4.25 (1.15)	4.17 (1.40)	4.12 (1.22)
Abstract (Thomas)	1	3.63 (1.25)	3.43 (1.17)	3.37 (1.30)	2.60 (1.25)	3.43 (1.17)
	2	4.31 (1.47)	4.10 (1.35)	4.07 (1.19)	3.21 (1.50)	4.10 (1.35)
	Totaal	3.97 (1.39)	3.76 (1.29)	3.71 (1.29)	2.90 (1.40)	3.76 (1.30)

Geloofwaardigheid

Er trad een interactie-effect op tussen versie en geloofwaardigheid ($F(2, 114) = 8.536, p < .001$), waardoor er twee additionele analyses noodzakelijk waren om het effect te interpreteren. Er is voor iedere versie een eenweg variantie-analyse uitgevoerd van stijl op geloofwaardigheid.

Deze eenweg variantie-analyse van lijst 1 van stijl op geloofwaardigheid laat zien dat er een significant hoofdeffect is van stijl op het gebied van geloofwaardigheid in lijst 1 ($F(2, 58) = 6.68, p = .002$). De Bonferroni post hoc comparisons toonden aan dat de concrete verklaring met relevante details ($M = 4.70, SD = 1.44$) significant geloofwaardiger werd gevonden ($p = .007$) dan de abstracte verklaring ($M = 3.63, SD = 1.25$). Ook de concrete verklaring zonder details ($M = 4.20, SD = 1.22$) bleek na eenzijdige toetsing significant geloofwaardiger te zijn gevonden ($p = .004$) dan de abstracte verklaring. Het verschil tussen de concrete verklaring met relevante details en de concrete verklaring zonder details bleek niet significant ($p = .35$).

Ook bij lijst 2 liet een eenweg variantie-analyse een significant effect zien van stijl op geloofwaardigheid ($F(2, 56) = 3.60, p = .034$). De Bonferroni post hoc comparisons toonden aan dat de concrete verklaring met irrelevante details ($M = 3.55, SD = 1.43$) significant minder geloofwaardig werd gevonden ($p = .027$) dan de concrete verklaring zonder details ($M = 4.45, SD = 1.15$). Er werd geen significant verschil gevonden wat betreft de geloofwaardigheid tussen de abstracte verklaring en de twee concrete condities (alle p 's $> .05$).

Uit een independent-samples t-test tussen de concrete verklaring met relevante details (lijst 1) en de concrete verklaring met irrelevante details (lijst 2) blijkt tevens dat de concrete verklaring met relevante details ($M = 4.70, SD = 1.44$) significant geloofwaardiger wordt gevonden dan de concrete verklaring met irrelevante details ($M = 3.55, SD = 1.43$) ($t(57) = 3.07, p = .003$).

Overtuigingskracht

Er bleek een interactie-effect te bestaan tussen versie en overtuigingskracht ($F(2, 114) = 8.08, p = .001$), waardoor er twee additionele analyses noodzakelijk waren om het effect te interpreteren. Er is voor iedere lijst een eenweg variantie-analyse uitgevoerd van stijl op overtuigingskracht.

Bij lijst 1 bleek uit een eenweg variantie-analyse van stijl op overtuiging een significant hoofdeffect van stijl ($F(2, 58) = 8.91, p < .001$). Bonferroni post hoc comparisons

wezen uit dat de overtuigingskracht van de abstracte verklaring ($M = 3.43$, $SD = 1.17$) significant lager was dan van de concrete verklaring met relevante details ($M = 4.63$, $SD = 1.35$) en de concrete verklaring zonder details ($M = 4.23$, $SD = 1.22$) (alle p 's $< .05$). Tussen de concrete verklaring met relevante details en de concrete verklaring zonder details werd geen significant verschil gevonden ($p = .68$).

In lijst 2 werd met behulp van een eenweg variantie-analyse geen hoofdeffect van stijl op overtuigingskracht gevonden ($F(2, 56) = 1.71$, $p = .19$). De drie condities verschilden op het gebied van overtuigingskracht niet significant van elkaar (alle p 's $> .05$).

Een independent-samples t-test toonde een significant verschil aan ($t(57) = 3.11$, $p = .003$) tussen de concrete verklaring met relevante details (lijst 1) en de concrete verklaring met irrelevante details (lijst 2) op de variabele overtuigingskracht. De concrete verklaring met relevante details ($M = 4.63$, $SD = 1.35$) werd significant overtuigender gevonden dan de concrete verklaring met irrelevante details ($M = 3.52$, $SD = 1.41$).

Leesplezier

Er bleek geen interactie-effect te zijn tussen versie en leesplezier ($F(2, 114) = .318$, $p = .73$), maar wel een significant hoofdeffect van leesplezier ($F(2, 114) = 25.64$, $p < .001$). De resultaten van beide lijsten konden dus tezamen worden geanalyseerd. De verschillen tussen de drie condities waren blijkens Bonferroni post hoc comparisons allemaal significant (alle p 's $< .05$). De concrete verklaringen met details (relevant of irrelevant) werden significant het leukst gevonden om te lezen ($M = 5.15$, $SD = 1.10$), gevolgd door de concrete verklaring zonder details ($M = 4.25$, $SD = 1.15$). De abstracte verklaring werd significant het minst leuk gevonden om te lezen ($M = 3.71$, $SD = 1.29$). De concrete verklaring met irrelevante details in lijst 2 werd gemiddeld leuker gevonden ($M = 5.45$, $SD = 1.27$) dan de concrete verklaring met relevante details in lijst 1 ($M = 4.87$, $SD = .819$). Uit een independent-samples t-test blijkt dat dit verschil tevens significant is ($t(47.62) = -2.08$, $p = .043$).

Concreetheid

Een Mixed ANOVA met als factor 'versie' liet zien dat er enkel een hoofdeffect van concreetheid was ($F(2, 114) = 49.86$, $p < .001$) en geen interactie-effect tussen versie en concreetheid ($F(2, 114) = 2.74$, $p = .075$). De abstracte verklaring werd als het minst concreet beoordeeld ($M = 2.90$, $SD = 1.40$). De concrete verklaring met (relevante en irrelevante) details scoorde het hoogst op de variabele concreetheid ($M = 5.44$, $SD = 1.52$), gevolgd door de concrete verklaring zonder details ($M = 4.17$, $SD = 1.40$). Bonferroni post hoc comparisons

toonden aan dat alle verschillen tussen de condities significant waren (alle p 's $< .001$). De concrete verklaring met relevante details ($M = 5.70$, $SD = 1.02$) bleek volgens een independent-samples t-test niet significant concreter ($t(42.76) = 1.327$, $p = .192$) dan de concrete verklaring met irrelevante details ($M = 5.17$, $SD = 1.89$).

Filmbaarheid

Blijkens een Mixed ANOVA met als factor 'versie' was er een interactie-effect tussen versie en filmbaarheid ($F(2, 112) = 4.19$, $p = .018$). Voor iedere lijst is daarom een aparte eenweg variantie-analyse uitgevoerd.

Uit een eenweg variantie-analyse van stijl op filmbaarheid van lijst 1 blijkt dat er een significant hoofdeffect is van stijl op filmbaarheid ($F(2, 56) = 21.01$, $p < .001$). Bonferroni post hoc comparisons wezen uit dat de concrete verklaring met relevante details ($M = 5.34$, $SD = 1.14$) significant meer filmbaar werd gevonden dan de concrete verklaring zonder details ($M = 4.21$, $SD = 1.35$) en de abstracte verklaring ($M = 3.31$, $SD = 1.26$) (beide p 's $< .05$). Het verschil tussen de concrete verklaring zonder details en de abstracte verklaring bleek marginaal significant ($p = .06$).

Bij lijst 2 bleek uit een eenweg variantie-analyse geen significant effect van stijl op filmbaarheid te bestaan ($F(2, 56) = 1.80$, $p = .18$).

Uit een independent-samples t-test blijkt dat het verschil tussen de filmbaarheid van de concrete verklaring met relevante details ($M = 5.34$, $SD = 1.14$) en de verklaring met irrelevante details ($M = 4.97$, $SD = 1.50$) niet significant is ($t(56) = 1.083$, $p = .283$).

Schuldoordeel

Om het schuldoordeel over de verschillende verklaringen te vergelijken, is allereerst met behulp van een independent-samples t-test het schuldoordeel over Lars (de concrete verklaring met relevante/irrelevante details) geanalyseerd. Uit de independent-samples t-test bleek dat Lars na de concrete verklaring met irrelevante details (lijst 2) ($M = 4.69$, $SD = 1.58$), significant schuldiger werd bevonden ($t(57) = -2.58$, $p = .013$) dan na de concrete verklaring met relevante details (lijst 1) ($M = 3.57$, $SD = 1.76$).

Deze waarden zijn vervolgens meegenomen om een vergelijkende analyse te doen over de schuldoordelen over alle condities. De resultaten voor de abstracte verklaring en de concrete verklaring zonder details zijn niet per lijst geanalyseerd, omdat deze verklaringen in beide versies exact hetzelfde waren. De statistieken zijn opgenomen in Tabel 7.

Tabel 7. De gemiddeldes en standaardafwijkingen van de schuldoordelen over de drie verklaringen: concreet met (ir)relevante details (Lars), concreet zonder details (Joost) en abstract (Thomas) (1 = zeer onschuldig, 7 = zeer schuldig).

Conditie / Verklaring	<i>M</i>	<i>SD</i>
Concreet met relevante details (Lars versie 1)	3.57	1.76
Concreet met irrelevante details (Lars versie 2)	4.69	1.58
Concreet zonder details (Joost versie 1 en 2)	4.27	1.26
Abstract (Thomas versie 1 en 2)	4.54	1.56

Vervolgens zijn er twee one-sample t-tests gedraaid met de gemiddelde schuldoordelen van Lars (relevant en irrelevant) als test values. Uit de eerste one-sample t-test (test value = 3.57) blijkt dat de concrete verklaring met relevante details significant minder schuldig wordt bevonden dan de concrete verklaring zonder details ($t(58) = 4.28, p < .001$) en de abstracte verklaring ($t(58) = 4.80, p < .001$). Uit de tweede one-sample t-test (test value = 4.69) blijkt dat er, wat betreft het schuldoordeel, tussen de concrete verklaring met irrelevante details en de abstracte verklaring geen significant verschil bestaat ($t(58) = -.728, p = .47$). Wel laten de resultaten van de one-sample t-test zien dat de verdachte van de concrete verklaring zonder details significant minder schuldig wordt bevonden dan de verdachte met de concrete verklaring met irrelevante details ($t(58) = -2.559, p = .013$). Een paired-samples t-test wees uit dat er geen significant verschil bestond tussen het schuldoordeel van de verdachte van de concrete verklaring zonder details en de verdachte van de abstracte verklaring in beide lijsten ($t(58) = 1.27, p = .21$).

Eindoordeel

In totaal bleek Thomas (abstracte verklaring) het vaakst als schuldige aangewezen (24 keer) en Joost (concrete verklaring zonder details) het minst vaak (14 keer). In lijst 1 van het materiaal bleek Thomas (abstracte verklaring) het vaakst de dader te zijn volgens de participanten (16 keer), terwijl in lijst 2 dit Lars (concrete verklaring met irrelevante details) was (14 keer). Uit een χ^2 -toets blijkt dat de gevonden verschillen marginaal significant zijn ($\chi^2(2) = 4.98, p = .083$).

Tabel 8. Het aantal keer dat een verdachte (Lars, Joost of Thomas) werd aangewezen als schuldige.

Eindoordeel	Lijst 1	Lijst 2	Totaal
Lars (concrete verklaring met details)	7 (relevant)	14 (irrelevant)	21
Joost (concrete verklaring zonder details)	7	7	14
Thomas (abstracte verklaring)	16	8	24

4.3 Discussie

Op de variabele 'geloofwaardigheid' zijn er veel bijzondere resultaten aan te wijzen in Experiment 2. Op volgorde van meest naar minst geloofwaardig in lijst 1 gold: concreet met relevante details - concreet zonder details - abstract. In lijst 2 was de volgorde: concreet zonder details - abstract - concreet met irrelevante details. De concrete verklaring met relevante details werd geloofwaardiger gevonden dan de concrete verklaring met irrelevante details, de concrete verklaring zonder details en de abstracte verklaring. Het toevoegen van irrelevante details werkt juist dusdanig negatief dat een abstracte verklaring winst behaalt op de variabele geloofwaardigheid. Uit deze resultaten blijkt dus dat het geven van een concrete verklaring met relevante details dus het beste resultaat oplevert en dat de inhoud en relevantie van de details van het grootste belang is.

Tegelijkertijd vormen deze resultaten ook een onderbouwing voor de stelling dat een langere verklaring niet per definitie geloofwaardiger wordt bevonden. De concrete verklaring met irrelevante details scoorde namelijk nog lager op geloofwaardigheid dan de kortere concrete verklaring zonder details en de abstracte verklaring. Ook blijkt hieruit dat de keuze om een korte concrete verklaring (zonder details) aan het materiaal toe te voegen zinvol was.

Op de variabele overtuigingskracht zijn vergelijkbare resultaten gevonden. Ook hier bleek de concrete verklaring met relevante details het te winnen van de abstracte verklaring en de concrete verklaring met irrelevante details. Daarnaast bleek de concrete verklaring zonder details overtuigender dan abstracte verklaring.. De gevonden resultaten zijn in overeenkomst met de bevindingen van het eerste experiment van Guadagno et al. (2011): ook uit dat experiment bleek dat relevante details overtuigender waren dan irrelevante details. Opvallend bij de gevonden resultaten van het onderhavige onderzoek was echter wel dat er tussen de abstracte verklaring en de concrete verklaring met/zonder (relevante) details in lijst 1 significante verschillen waarneembaar zijn, terwijl in lijst 2 tussen geen enkele conditie

significante verschillen zijn gevonden. Wellicht heeft dit ermee te maken dat de vraag 'Hoe overtuigend vind je de verklaring van ...' moeilijker werd gevonden door de participanten dan de vraag 'Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van ...'. Deze wat vlakke resultaten vormen echter geen probleem voor het verloop van dit onderzoek, omdat overtuigingskracht slechts als extra dimensie van geloofwaardigheid fungeerde binnen dit onderzoek. Geloofwaardigheid biedt theoretisch gezien meer raakvlakken met eerdere onderzoeken, zoals het onderzoek van Hansen en Wänke (2011, p. 1586), waarin concreet taalgebruik direct samenhangt met (en zorgt voor meer) geloofwaardigheid.

De meting van leesplezier leverde opvallende resultaten op. De concrete verklaring met irrelevante details werd het leukst gevonden om te lezen, gevolgd door de concrete verklaring met relevante details. De abstracte verklaring werd beoordeeld als het vervelendst om te lezen (zoals ook gevonden door Guadagno et al., 2011). De belangrijkste observatie is dat proefpersonen in staat bleken om geloofwaardigheid en leesplezier onafhankelijk te beoordelen. Een 'leuke' verklaring betekende volgens de proefpersonen niet per definitie een 'geloofwaardige' verklaring: hoewel de concrete verklaring met irrelevante details werd beoordeeld als 'leukst om te lezen', bleek deze verklaring ook het minst geloofwaardig. Het bevragen van het leesplezier bleek dus een interessante zet en geeft ook een bescheiden vertrouwen voor de maatschappij. Mensen als rechters en onderzoekers zullen eventuele oordelen over de geloofwaardigheid van (pleidooien of verklaringen van) verdachten dus niet (altijd) laten afhangen van het plezier dat zij aan het lezen of luisteren van het verhaal hebben beleefd.

De resultaten van de variabele concreetheid, de manipulatiecheck, bleken volgens het boekje: de abstracte verklaring werd als meest abstract beoordeeld en de concrete verklaringen werden allemaal als concreter beoordeeld. Uit de resultaten bleek dat de concrete verklaringen met details significant concreter werden gevonden dan concrete verklaring zonder details of de abstracte verklaring. Daarnaast bleek er geen significant verschil te bestaan tussen de concreetheid van de concrete verklaring met relevante details (lijst 1) en de concrete verklaring met irrelevante details (lijst 2). Deze bevinding sluit aan bij de resultaten van het onderzoek van Guadagno et al. (2011): ook daar werd tussen de teksten met *figure* (relevante details) en *ground* (irrelevante details) geen verschil gevonden wat betreft de manipulatiecheck.

Alle gevonden resultaten op de variabele concreetheid komen overeen met de voorafgestelde hypothesen. Uit de resultaten blijkt dat de manipulaties juist zijn uitgevoerd en dat alle gevonden resultaten dus aan de manipulatie kunnen worden toegeschreven. Daarnaast

blijkt de gebruikte manipulatiemethode (op basis van het corpus van Brysbaert et al. (2014) en de theorieën over de determinanten van concreetheid (Nisbett & Ross, 1989; Douma, 1994; Spooren et al., 2015)) een goede manier om concreetheid te manipuleren.

Filmbaarheid, dat blijktens eerder onderzoek als determinant van concreetheid kan worden beschouwd (Spooren et al., 2015), leverde binnen dit onderzoek gedeeltelijk dezelfde soort resultaten op als de variabele concreetheid. De concrete verklaring met relevante details wordt als filmbaarder beschouwd dan de concrete verklaring zonder details en de abstracte verklaring. De concrete verklaring zonder details is beoordeeld met een marginaal hogere filmbaarheid dan de abstracte verklaring. Tussen de concrete verklaring met relevante details en de concrete verklaring met irrelevante details bestond, zoals ook bij de variabele concreetheid, geen significant verschil.

De resultaten van de variabele filmbaarheid lijken echter minder sterk dan de variabele concreetheid. Zo was de concrete verklaring met irrelevante details niet significant meer filmbaar dan de concrete verklaring zonder details of de abstracte verklaring, terwijl het verschil op de variabele concreetheid wel significant bleek. Dit verschil is hoogstwaarschijnlijk terug te voeren op het feit dat in het onderzoek van Spooren en collega's (2015) film- en tekenbaarheid enkel als determinant van concreetheid kan worden gezien bij de werkwoorden. Bij de woordsoort zelfstandig naamwoorden waren specificiteit en zintuiglijke waarneembaarheid de belangrijkste voorspellers van concreetheid (Spooren et al., 2015, p. 108). Bij het samenstellen van het materiaal van dit onderzoek is niet hoofdzakelijk aandacht besteed aan de frequentie van bepaalde woordsoorten. Omdat er wel rekening gehouden is met het principe van specificiteit, dat volgens Spooren en collega's (2015, p. 107) de belangrijkste determinant is van de concreetheid van zelfstandig naamwoorden, is de aandacht vooral uitgegaan naar (de keuze van) zelfstandig naamwoorden. Verklaringen met meer (aandacht voor) werkwoorden zouden wellicht als meer filmbaar beoordeeld zijn.

Uit de resultaten op de vragen over de 'schuldigheid' van de drie verdachten, blijkt dat een verdachte met een concrete verklaring met relevante details over het algemeen als minst schuldig wordt beoordeeld. Irrelevante details zorgen er juist voor dat de geloofwaardigheid afneemt en de schuldigheid toeneemt. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan dan ook worden aanbevolen om bij het geven van een 'verklaring van onschuld' een concrete verklaring met relevante details te geven. Zowel een concrete verklaring zonder details, als een abstracte verklaring en een concrete verklaring met irrelevante details zorgen (in deze volgorde) voor een hogere 'schuldigheid'. Dit blijkt ook uit het eindoordeel van beide lijsten: in lijst 1 werd de verdachte van de abstracte verklaring het vaakst als schuldige aangewezen,

terwijl in lijst 2 juist de verdachte met de concrete verklaring met irrelevante details het vaakst tot dader werd benoemd.

5 Algemene discussie en conclusie

Voorafgaand aan het onderhavige onderzoek werd de volgende onderzoeksvraag gesteld:

In hoeverre heeft het toevoegen van (relevante of irrelevante) details aan concrete verklaringen - ten opzichte van concrete verklaringen zonder details en abstracte verklaringen - invloed op de geloofwaardigheid en het schuldoordeel van die verklaringen en verandert het eventuele effect door het design van het experiment (between-subjects of within-subjects)?

Uit de resultaten van Experiment 2 is gebleken dat het toevoegen van details aan concrete verklaringen inderdaad invloed heeft op de geloofwaardigheid en het schuldoordeel van de verklaringen. Wanneer in een within-subjects design concrete verklaringen worden voorzien van relevante details, worden deze verklaringen significant geloofwaardiger gevonden dan andere verklaringen (concreet zonder details, abstract) en werden verdachten minder schuldig bevonden. Relevante details toevoegen aan een concrete tekst heeft dus een positieve invloed op de geloofwaardigheid, zoals ook ondervonden door Guadagno et al. (2011), en het schuldoordeel. Dit sluit aan bij de verwachtingen.

De hypothese dat concrete verklaringen (ongeacht de aanwezigheid of inhoud van de details) in het algemeen geloofwaardiger en minder schuldig zouden worden gevonden dan abstracte verklaringen, kan echter niet volledig worden aangenomen. De concrete verklaring zonder details was in Experiment 1 maar marginaal geloofwaardiger dan de abstracte verklaring, en het verschil in schuldoordeel bleek zelfs niet significant. Daarbij blijkt de hypothese enkel op te gaan voor de relevante details: irrelevante details hebben in een within-subjects design namelijk een negatieve invloed op de geloofwaardigheid en het schuldoordeel. Concrete verklaringen met irrelevante details bleken het minst geloofwaardig en, samen met de abstracte verklaring, te zorgen voor de hoogste schuldigheid. De inhoud en relevantie van de toegevoegde details blijkt dus van het grootste belang. Aanbevolen wordt dit verschijnsel in vervolgonderzoek nader te bekijken.

Uit de resultaten van beide experimenten blijkt dat het design van het experiment invloed heeft gehad op de resultaten. Zoals gezegd worden concrete verklaringen met

relevante details in een within-subjects design significant het meest geloofwaardig en onschuldig gevonden, maar uit Experiment 1 bleek geen vergelijkbaar resultaat: in een between-subjects design zijn alle vier de condities even (on)geloofwaardig en even schuldig. Een within-subjects design, waarin contrastwerkingen bestaan tussen concreet (met of zonder details) en abstract, zorgt voor significante verschillen tussen de stijlcondities. Een between-subjects design zonder deze contrastwerkingen, geeft deze resultaten niet. Een weloverwogen keuze van het design is dus van belang bij onderzoek naar concreetheid (en schuldoordelen).

Het onderhavige onderzoek heeft diverse resultaten op het gebied van concreetheid in combinatie met schuldoordelen blootgelegd: concreetheid blijkt een ingewikkelde term te zijn die meer omvat dan enkel het vervangen van abstracte woorden door concrete synoniemen. Ook het toevoegen van details zorgt voor een hogere concreetheid, maar deze hebben enkel een gunstig effect op geloofwaardigheid wanneer deze relevante informatie bevatten. Tevens blijken mensen bij een schuldoordeel niet naar de lengte van een verklaring of naar het eraan beleefde leesplezier te kijken, maar juist naar de inhoud (van de details).

Omdat in dit onderzoek sprake was van slechts één casus (N=1), is niet met zekerheid vast te stellen of de gevonden resultaten gegeneraliseerd kunnen worden (het zogenaamde 'N=1 probleem'). De gebruikte situatieschets is daarbij klein en lokaal gehouden, waardoor niet kan worden bepaald of de resultaten ook in verband kunnen worden gebracht met grotere en (emotioneel) zwaardere zaken zoals juridische processen. De resultaten van dit onderzoek bieden wellicht wel een goede basis voor een vervolgonderzoek met meerdere casussen en/of een vervolgonderzoek op grotere schaal. Ook zou er een vervolgonderzoek kunnen worden gestart dat de invloed van (specifieke) zelfstandig naamwoorden en (teken- en filmbare) werkwoorden in concrete verklaringen nader bekijkt. In dit onderzoek is namelijk vooral aandacht besteed aan (specifieke) zelfstandig naamwoorden, en minder aan de (kwantiteit) van werkwoorden (zie Spooren et al., 2015).

6 Literatuuropgave

- Bensi, L., Nori, R., Strazzari, E. & Giusberti, F. (2003). Vividness in judgements of guild. *Perceptual and Motor Skills*, 97, 1133-1136.
- Brysbaert, M., Stevens, M., De Deyne, S., Voorspoels, W. & Storms, G. (2014). Norms of age of acquisition and concreteness for 30,000 Dutch words. *Acta Psychologica*, 150, 80-84.
- Douma, P. (1994). 'Wees zo concreet mogelijk'. *Tijdschrift voor Taalbeheersing* 16 (1), 16-31.
- Frey, K.P. & Eagly, A.H. (1993). Vividness can undermine the persuasiveness of messages. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 32-44.
- Guadagno, R., Rhoads, K. & Sagarin, B. (2011). Figural vividness and persuasion: Capturing the 'elusive' vividness effect. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37 (5), 626-638.
- Hansen, J. & Wänke, M. (2010). Truth from language and truth from fit: The impact of linguistic concreteness and level of construal on subjective truth. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36 (11), 1576-1588.
- Hustinx, L. & Wit, E. de (2012). Kunnen levendige getuigenissen je achter de tralies doen belanden? Een experimenteel onderzoek naar het effect van levendig taalgebruik op oordelen over schuld bij leken en 'experts'. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 34 (3), 213-228.
- Nisbett, R. & Ross, L. (1980). *Human inference: Strategies and shortcomings of social judgement*. New Jersey: Englewood Cliffs.
- Paivio, A. (1971). *Imagery and Verbal Processes*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Pettus, C. & Diener, E. (1977). Factors affecting the effectiveness of abstract versus concrete information. *The Journal of Social Psychology*, 101, 233-242.
- Reyes, R., Thompson, W. & Bower, G. (1980). Judgmental biases resulting from differing availabilities of arguments. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39, 2-12.
- Sadoski, M., Goetz, E.T., Rodriguez, M. (2000). Engaging texts: Effects of concreteness on comprehensibility, interest, and recall in four text types. *Journal of Educational Psychology*, 92 (1), 85-95.
- Shedler, J. & Manis, M. (1986). Can the Availability Heuristic explain vividness effect? *Journal of Personality and Social Psychology*, 51 (1), 26-36.

- Smith, S. & Shaffer, D. (2000). Vividness can undermine or enhance message processing: the moderating role of vividness congruency. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26 (7), 769-779.
- Spooren, W., Hustinx, L., Aben, J. & Turkenburg, E. (2015). Concreetheid onder de loep. In M. Boogaard, B. van den Bogaerde, S. Bacchini, M. Curcic, N. de Jong, E. le Pichon & L. Rasier (Eds.), *Proceedings of de achtste Anéla Conferentie. Toegepaste Taalwetenschap 2015* (97-110). Delft: Eburon.
- Tversky, A. & Kahneman, D. (1973). Causal schemas in judgements under uncertainty. In: D. Kahneman, P. Slovic & A. Tverski (Red.), *Judgements under uncertainty: Heuristics and biases* (117-128). Cambridge: Cambridge University Press.

Bijlage 1: de verklaringen

Lars

[Concreet met relevante details]: Toen ik thuiskwam, ben ik tien kilometer gaan wandelen om te trainen voor de Vierdaagse. Ik had last van een blessure aan mijn achillespees, dus ik liep wat langzamer dan gewoonlijk. Toen ik weer thuis was gekomen, ben ik onder de douche gesprongen en ben ik daarna op de bank geploft om televisie te kijken. Ik wilde de nieuwste aflevering van House of Cards kijken, maar deze stond nog niet op Netflix. Daarom heb ik maar een beetje gezapt. En toen hoorde ik mijn alarm op mijn mobieltje afgaan en ben ik naar de bestuurskamer gegaan voor de vergadering.

[Concreet met irrelevante details]: Toen ik thuiskwam, ben ik tien kilometer gaan wandelen om te trainen voor de Vierdaagse. Door alle herfstkleuren en paddenstoelen in het bos kreeg ik zin in erwtensoep met roggebrood. Toen ik weer thuis was gekomen, ben ik onder de douche gesprongen en ben ik daarna op de bank geploft om televisie te kijken. Toen ik eenmaal zat, zag ik dat mijn kat had gekotst naast mijn lamp. Ik had geen zin om het op te ruimen. En toen hoorde ik mijn alarm op mijn mobieltje afgaan en ben ik naar de bestuurskamer gegaan voor de vergadering.

[Concreet zonder details]: Toen ik thuiskwam, ben ik tien kilometer gaan wandelen om te trainen voor de Vierdaagse. Toen ik weer thuis was gekomen, ben ik onder de douche gesprongen en ben ik daarna op de bank geploft om televisie te kijken. En toen hoorde ik mijn alarm op mijn mobieltje afgaan en ben ik naar de bestuurskamer gegaan voor de vergadering.

[Abstract]: Toen ik thuiskwam, ben ik een ronde gaan lopen om te oefenen voor de Vierdaagse. Toen ik weer terug was, heb ik me eerst even opgefrist en heb ik daarna een programma zitten kijken. En toen was het alweer tijd en ben ik hierheen gegaan om te vergaderen.

Thomas

[Concreet met relevante details]: Vanmiddag ben ik op mijn fiets gesprongen om een rondje te gaan wielrennen. Normaal fiets ik ongeveer 35 kilometer, maar gisteren heb ik de 40 kilometer gepasseerd. Ik heb vooral door het bos gefietst. Toen ik weer in mijn kamer kwam, heb ik nog een poos FIFA gespeeld. Ik heb drie potjes gespeeld en ze allemaal gewonnen. Het was vier uur toen ik mijn schoenen heb aangetrokken en hierheen ben gefietst.

[Concreet met irrelevante details]: Vanmiddag ben ik op mijn fiets gesprongen om een rondje te gaan wielrennen. In het bos zag ik een gymshoel liggen. Ik vroeg me toen af hoe iemand in hemelsnaam zijn schoen kan kwijtraken. Toen ik weer in mijn kamer kwam, heb ik nog een poos FIFA gespeeld. Ik kon me niet goed concentreren, want buiten bleef er een autoalarm loeien. Het was vier uur toen ik mijn schoenen heb aangetrokken en hierheen ben gefietst.

[Concreet zonder details]: Vanmiddag ben ik op mijn fiets gesprongen om een rondje te gaan wielrennen. Toen ik weer in mijn kamer kwam, heb ik nog een poos FIFA gespeeld. Het was vier uur toen ik mijn schoenen heb aangetrokken en hierheen ben gefietst.

[Abstract]: Eerst ben ik in de middag gaan wielrennen. Toen ik weer thuis kwam, heb ik een beetje zitten gamen. Toen moest alweer naar de vergadering toe.

Joost

[Concreet met relevante details]: Ik heb eerst een uurtje een magazine over Formule 1 doorgebladerd. Vooral het artikel over de crash van Max Verstappen in de race van Monaco sprak mij erg aan. Ik ben daarna een uur gaan joggen. Drie dagen per week loop ik een vast rondje. Ik liep via de supermarkt Albert Heijn naar de kerk en weer terug door het Kronenburgerpark. Zodra ik weer thuis was gekomen, zag ik dat ik alweer deze kant op moest komen en ben ik snel op mijn fiets gesprongen en hierheen gefietst.

[Concreet met irrelevante details]: Ik heb eerst een uurtje een magazine over Formule 1 doorgebladerd. Ik had heel veel zin in een kopje koffie, maar ik had geen filters meer. Toen ik ze wilde kopen, bleek de supermarkt gesloten. Ik ben daarna een uur gaan joggen. Drie dagen per week loop ik een vast rondje. Ik wilde eigenlijk gaan skeeleren, maar ik had mijn skeelers in de kelder bij mijn ouders laten liggen. Zodra ik weer thuis was gekomen, zag ik dat ik alweer deze kant moest komen en ben ik snel op de fiets gesprongen en hierheen gefietst.

[Concreet zonder details]: Ik heb eerst een uurtje een magazine over Formule 1 doorgebladerd. Daarna ben ik een uur gaan joggen. Drie dagen per week loop ik een vast rondje. Zodra ik weer thuis was gekomen, zag ik dat ik alweer deze kant op moest komen en ben ik snel op mijn fiets gesprongen en hierheen gefietst.

[Abstract]: Ik heb eerst een tijdje wat gelezen in een tijdschrift. Daarna ben ik even gaan hardlopen. Elke week loop ik dezelfde ronde. Eenmaal weer thuis, bleek dat het al tijd was. Ik heb toen mijn spullen gepakt en nu ben ik hier.

Dennis

[Abstract]: Nadat het geld was weggelegd, ben ik naar de winkel gegaan om het een en ander te kopen. Ik ben vervolgens met de spullen naar huis gegaan. Eerst heb ik die even opgeruimd en daarna heb ik wat teksten doorgelezen voor mijn college van morgen. Ik wilde op tijd zijn voor de vergadering, dus ik ben naar de universiteit gegaan met mijn fiets. Toen we op de kamer kwamen, bleek het geld dus weg te zijn.

Bijlage 2 - voorbeeldenquête Experiment 2

Enquête

Vier verdachten, vier verklaringen

Beste participant,

Op de volgende pagina staat eerst een korte inleiding waarin wordt verteld over een gepleegd misdrijf. Daarna volgen er verklaringen van vier verdachten.

Na het lezen van elke verklaring wordt je gevraagd om je mening te geven over die betreffende verklaring. Denk niet te lang na over je antwoord.

Na het geven van je mening, mag je de volgende verklaring lezen en daar weer je mening over geven. In totaal vragen we je om vier verklaringen te lezen en te beoordelen.

Aansluitend zijn er nog vijf algemene vragen. Het invullen van de vragenlijst zal ongeveer vijf tot tien minuten duren. Je gegevens blijven anoniem.

Alvast bedankt voor je medewerking!

Door mee te doen aan dit onderzoek geef je toestemming om je gegevens anoniem te verwerken.

Inleiding

Anna is lid van een studentenvereniging, maar ze is geen normale student. Anna is namelijk blind sinds haar vijftiende, nadat ze een auto-ongeluk heeft gehad. Hierbij liep Anna zoveel oogletsel op dat ze haar zicht volledig verloor. Het heeft ruim een jaar geduurd voordat Anna weer voldoende was gerevalideerd, maar vanwege haar blindheid is ze volledig afhankelijk van anderen. Na lang wachten heeft ze eindelijk een blindengeleidehond gekregen: Frits. Sinds ze Frits heeft, is haar wereld weer wat groter geworden en kan Anna weer dingen zelfstandig doen. Zonder Frits zou Anna niet kunnen studeren. In korte tijd is Frits Anna's beste vriend geworden.

Helaas is er gebleken dat Frits ernstig ziek is. Hij kan weer worden genezen, maar daarvoor is een erg dure behandelmethodes in een privékliniek noodzakelijk, die niet door de verzekering wordt vergoed. Als Frits niet snel wordt behandeld, zal hij een spuitje krijgen. Anna wil dolgraag dat Frits weer beter wordt, maar zij en haar familie hebben geen geld voor zijn behandeling. Ook is een nieuwe blindengeleidehond voor Anna geen optie, omdat de wachttijden langer dan een jaar zijn.

Haar studentenvereniging heeft daarom besloten om Anna te helpen. Ze zullen de opbrengst van een benefietavond aan Anna doneren. Tijdens de benefietavond is er ruim 3000 euro opgehaald, wat genoeg is om Frits te kunnen helpen. Het geld is de dag na het feest door het bestuur in de bestuurskamer opgeborgen. Toen het bestuur 's middags terugkeerde voor een vergadering, bleek het geld echter verdwenen te zijn. Alleen de vier bestuursleden - Dennis, Joost, Lars en Thomas - hebben met een sleutel toegang tot de bestuurskamer. Er zijn geen sporen van inbraak gevonden. Eén van hen moet het geld dus gestolen hebben.

Na de ontdekking van de diefstal is de politie ingeschakeld. De jongens zijn verzocht om naar het politiebureau te komen. Om de beurt kregen ze de volgende vraag voorgelegd: 'Wat deed jij vanmiddag tussen één uur en vier uur?' Hierna volgen hun verklaringen.

De verklaring van Dennis (20 jaar, student Psychologie)

Nadat het geld was opgeborgen, ben ik naar huis gegaan. Ik moest namelijk nog wat dingen van het schoonmaakrooster doen. Daar ben ik een behoorlijke poos mee bezig geweest. Ik heb namelijk nog wat spullen naar de glasbak gebracht. Daarna heb ik twee hoofdstukken gelezen om me voor te bereiden op morgenvroeg. Ik wilde nog even mijn opdracht inleveren, dus ben ik naar de universiteit gegaan. Tijdens de vergadering ontdekten we dat de opbrengst weg was.

Vragen

1. Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van Dennis?

zeer ongeloofwaardig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer geloofwaardig*

2. Hoe overtuigend vind je de verklaring van Dennis?

helemaal niet overtuigend 1 2 3 4 5 6 7 *zeer overtuigend*

3. Hoe vond je de tekst om te lezen?

zeer vervelend om te lezen 1 2 3 4 5 6 7 *zeer leuk om te lezen*

4. Wat vond je van de verklaring van Dennis?

zeer abstract 1 2 3 4 5 6 7 *zeer concreet*

5. Kon je de verklaring van Dennis als een film voor je zien?

helemaal niet 1 2 3 4 5 6 7 *zeker wel*

De verklaring van Joost (22 jaar, student Sociologie)

Ik heb eerst een uurtje een magazine over Formule 1 doorgebladerd. Daarna ben ik een uur gaan joggen. Drie dagen per week loop ik een vast rondje. Zodra ik weer thuis was gekomen, zag ik dat ik alweer deze kant op moest komen en ben ik snel op mijn fiets gesprongen en hierheen gefietst.

Vragen

6. Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van Joost?

zeer ongeloofwaardig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer geloofwaardig*

7. Hoe overtuigend vind je de verklaring van Joost?

helemaal niet overtuigend 1 2 3 4 5 6 7 *zeer overtuigend*

8. Hoe vond je de tekst om te lezen?

zeer vervelend om te lezen 1 2 3 4 5 6 7 *zeer leuk om te lezen*

9. Wat vond je van de verklaring van Joost?

zeer abstract 1 2 3 4 5 6 7 *zeer concreet*

10. Kon je de verklaring van Joost als een film voor je zien?

helemaal niet 1 2 3 4 5 6 7 *zeker wel*

De verklaring van Thomas (22 jaar, student Taalwetenschap)

Eerst ben ik in de middag eventjes gaan wielrennen. Toen ik daarna weer thuis kwam, heb ik een beetje zitten gamen, om de tijd te sneller te laten gaan. Toen het alweer tijd was moest ik naar de vergadering toe.

Vragen

11. Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van Thomas?

zeer ongeloofwaardig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer geloofwaardig*

12. Hoe overtuigend vind je de verklaring van Thomas?

helemaal niet overtuigend 1 2 3 4 5 6 7 *zeer overtuigend*

13. Hoe vond je de tekst om te lezen?

zeer vervelend om te lezen 1 2 3 4 5 6 7 *zeer leuk om te lezen*

14. Wat vond je van de verklaring van Thomas?

zeer abstract 1 2 3 4 5 6 7 *zeer concreet*

15. Kon je de verklaring van Thomas als een film voor je zien?

helemaal niet 1 2 3 4 5 6 7 *zeker wel*

De verklaring van Lars (21 jaar, student Bestuurskunde)

Toen ik thuiskwam, ben ik tien kilometer gaan wandelen om te trainen voor de Vierdaagse. Ik had last van een blessure aan mijn achillespees, dus ik liep wat langzamer dan gewoonlijk. Toen ik weer thuis was gekomen, ben ik onder de douche gesprongen en ben ik daarna op de bank geploft om televisie te kijken. Ik wilde de nieuwste aflevering van House of Cards kijken, maar deze stond nog niet op Netflix. Daarom heb ik maar een beetje gezapt. En toen hoorde ik mijn alarm op mijn mobieltje afgaan en ben ik naar de bestuurskamer gegaan voor de vergadering.

Vragen

16. Hoe geloofwaardig vind je de verklaring van Lars?

zeer ongeloofwaardig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer geloofwaardig*

17. Hoe overtuigend vind je de verklaring van Lars?

helemaal niet overtuigend 1 2 3 4 5 6 7 *zeer overtuigend*

18. Hoe vond je de tekst om te lezen?

zeer vervelend om te lezen 1 2 3 4 5 6 7 *zeer leuk om te lezen*

19. Wat vond je van de verklaring van Lars?

zeer abstract 1 2 3 4 5 6 7 *zeer concreet*

20. Kon je de verklaring van Lars als een film voor je zien?

helemaal niet 1 2 3 4 5 6 7 *zeker wel*

Nieuwe informatie

Nadat de vier bestuursleden hun verklaringen hebben afgelegd, zijn de verklaringen nagetrokken. Uit dit onderzoek blijkt dat Dennis de waarheid spreekt: hij is namelijk gezien op de beelden van een beveiligingscamera. Ook hebben verschillende getuigen verklaard Dennis gezien te hebben terwijl hij bezig was met het schoonmaken, het wegbrengen van het glas en het fietsen naar de universiteit.

Dennis wordt niet langer verdacht. Bij de verklaringen van Lars, Thomas en Joost zijn echter geen bewijzen gevonden. Zij zijn nog alle drie verdachten in deze zaak en het politieonderzoek gaat met hen verder. De onderstaande vragen zullen daarom alleen nog betrekking hebben op de verklaringen van Lars, Thomas en Joost.

Eindoordeel

Het is toegestaan om terug te bladeren, maar gegeven antwoorden mogen niet meer veranderd worden.

21. Hoe schuldig acht je Joost (22 jaar, student Sociologie)?

zeer onschuldig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer schuldig*

22. Hoe schuldig acht je Thomas (22 jaar, student Taalwetenschap)?

zeer onschuldig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer schuldig*

23. Hoe schuldig acht je Lars (21 jaar, student Bestuurskunde)?

zeer onschuldig 1 2 3 4 5 6 7 *zeer schuldig*

24. Wie van de drie verdachten heeft het geld gestolen volgens jou?

- Joost*
- Thomas*
- Lars*

25. Hoe zeker ben je van je schuldoordeel bij vraag 24?

zeer onzeker 1 2 3 4 5 6 7 *zeer zeker*

Persoonlijke gegevens

26. Wat is je leeftijd?

_____ jaar

27. Wat is je geslacht?

- man
- vrouw
- wil ik niet zeggen

28. Wat is je hoogst genoten (of huidige) opleiding?

**Dit is het einde van de vragenlijst.
Bedankt voor je deelname.**